משנה · אחרונים · יכין · סדר קדשים

יכין כריתות

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יכין כריתות

רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יכין-כריתות/

הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 9
סעיף א 9
סעיף ב 9
סעיף ג 9
סעיף ד 9
סעיף ה 9
סעיף ו 9
סעיף ז 10
סעיף ח 10
סעיף ט 10
סעיף י 10
סעיף יא 10
סעיף יב 10
סעיף יג 11
סעיף יד 11
סעיף טו 11
סעיף טז 11
סעיף יז 12
סעיף יח 12
סעיף יט 12
סעיף כ 12
סעיף כא 12
סעיף כב 12
סעיף כג 12
סעיף כד 13
סעיף כה 13
סעיף כו 13
סעיף כז 13
סעיף כח 13
סעיף כט 14
סעיף ל 14
סעיף לא 14
סעיף לב 15
סעיף לג 15
סעיף לד 15
סעיף לה 15
סעיף לו 15
סעיף לז 16
סעיף לח 16
סעיף לט 16
סעיף מ 16
סעיף מא 16
סעיף מב 16
סעיף מג 17
סעיף מד 17
סעיף מה 17
סעיף מו 17
סעיף מז 17
סעיף מח 17
סעיף מט 17
סעיף נ 17
סעיף נא 18
סעיף נב 18
סעיף נג 18
סעיף נד 18
סעיף נה 18
סעיף נו 18
סעיף נז 19
סעיף נח 19
סעיף נט 19
סעיף ס 19
סעיף סא 19

סעיף סב 19
סעיף סג 19
סעיף סד 19
סעיף סה 19
סעיף סו 20
סעיף סז 20
סעיף סח 20
סעיף סט 20
פרק ב 20
סעיף א 20
סעיף ב 21
סעיף ג 21
סעיף ד 21
סעיף ה 21
סעיף ו 21
סעיף ז 21
סעיף ח 22
סעיף ט 22
סעיף י 22
סעיף יא 22
סעיף יב 22
סעיף יג 22
סעיף יד 23
סעיף טו 23
סעיף טז 23
סעיף יז 23
סעיף יח 23
סעיף יט 23
סעיף כ 24
סעיף כא 24
סעיף כב 24
סעיף כג 24
סעיף כד 24
סעיף כה 24
סעיף כו 25
סעיף כז 25
סעיף כח 25
סעיף כט 25
סעיף ל 25
סעיף לא 25
סעיף לב 25
סעיף לג 25
סעיף לד 26
סעיף לה 28
סעיף לו 28
סעיף לז 28
סעיף לח 28
סעיף לט 28
סעיף מ 28
סעיף מא 28
סעיף מב 29
סעיף מג 29
סעיף מד 29
סעיף מה 29
סעיף מו 29
פרק ג 30
סעיף א 30
סעיף ב 30
סעיף ג 30
סעיף ד 31
סעיף ה 31
סעיף ו 31
סעיף ז 31
סעיף ח 31

סעיף ט 32
סעיף י 32
סעיף יא 32
סעיף יב 32
סעיף יג 32
סעיף יד 32
סעיף טו 33
סעיף טז 33
סעיף יז 33
סעיף יח 33
סעיף יט 33
סעיף כ 34
סעיף כא 34
סעיף כב 34
סעיף כג 34
סעיף כד 34
סעיף כה 35
סעיף כו 35
סעיף כז 35
סעיף כח 35
סעיף כט 36
סעיף ל 36
סעיף לא 36
סעיף לב 37
סעיף לג 37
סעיף לד 37
סעיף לה 38
סעיף לו 38
סעיף לז 39
סעיף לח 39
סעיף לט 39
סעיף מ 39
סעיף מא 39
סעיף מב 40
סעיף מג 40
סעיף מד 40
סעיף מה 41
סעיף מו 41
סעיף מז 41
סעיף מח 41
סעיף מט 41
סעיף נ 41
סעיף נא 41
סעיף נב 42
סעיף נג 42
סעיף נד 42
סעיף נה 42
סעיף נו 42
סעיף נז 42
סעיף נח 43
סעיף נט 43
סעיף ס 43
סעיף סא 43
סעיף סב 43
סעיף סג 43
סעיף סד 43
סעיף סה 43
סעיף סו 44
סעיף סז 44
סעיף סח 44
סעיף סט 44
סעיף ע 44
סעיף עא 45
סעיף עב 45

סעיף עג 45
סעיף עד 45
סעיף עה 45
סעיף עו 45
סעיף עז 46
סעיף עח 46
סעיף עט 46
סעיף פ 46
סעיף פא 46
פרק ד 47
סעיף א 47
סעיף ב 47
סעיף ג 47
סעיף ד 47
סעיף ה 47
סעיף ו 48
סעיף ז 48
סעיף ח 48
סעיף ט 48
סעיף י 48
סעיף יא 48
סעיף יב 48
סעיף יג 48
סעיף יד 48
סעיף טו 49
סעיף טז 49
סעיף יז 49
סעיף יח 49
סעיף יט 49
סעיף כ 50
סעיף כא 50
סעיף כב 50
סעיף כג 50
סעיף כד 50
סעיף כה 51
סעיף כו 51
סעיף כז 51
סעיף כח 51
סעיף כט 51
סעיף ל 51
פרק ה 51
סעיף א 51
סעיף ב 52
סעיף ג 52
סעיף ד 52
סעיף ה 52
סעיף ו 53
סעיף ז 53
סעיף ח 53
סעיף ט 53
סעיף י 53
סעיף יא 54
סעיף יב 54
סעיף יג 54
סעיף יד 54
סעיף טו 54
סעיף טז 54
סעיף יז 54
סעיף יח 54
סעיף יט 55
סעיף כ 55
סעיף כא 55
סעיף כב 55
סעיף כג 55

סעיף כד 55
סעיף כה 56
סעיף כו 56
סעיף כז 56
סעיף כח 56
סעיף כט 56
סעיף ל 56
סעיף לא 57
סעיף לב 57
סעיף לג 57
סעיף לד 57
סעיף לה 57
סעיף לו 57
סעיף לז 57
סעיף לח 58
סעיף לט 58
סעיף מ 58
סעיף מא 58
סעיף מב 58
סעיף מג 58
פרק ו 59
סעיף א 59
סעיף ב 59
סעיף ג 59
סעיף ד 59
סעיף ה 59
סעיף ו 59
סעיף ז 60
סעיף ח 60
סעיף ט 60
סעיף י 60
סעיף יא 60
סעיף יב 60
סעיף יג 60
סעיף יד 61
סעיף טו 61
סעיף טז 61
סעיף יז 61
סעיף יח 61
סעיף יט 61
סעיף כ 61
סעיף כא 61
סעיף כב 61
סעיף כג 61
סעיף כד 62
סעיף כה 62
סעיף כו 62
סעיף כז 62
סעיף כח 62
סעיף כט 62
סעיף ל 62
סעיף לא 62
סעיף לב 62
סעיף לג 63
סעיף לד 63
סעיף לה 63
סעיף לו 63
סעיף לז 63
סעיף לח 63
סעיף לט 64
סעיף מ 64
סעיף מא 64
סעיף מב 64
סעיף מג 64

סעיף מד 64
סעיף מה 64
סעיף מו 65
סעיף מז 65
סעיף מח 65
סעיף מט 65
סעיף נ 66
סעיף נא 66
סעיף נב 66
סעיף נג 66
סעיף נד 66
סעיף נה 66
סעיף נו 66
סעיף נז 67
סעיף נח 67
סעיף נט 67
סעיף ס 67
סעיף סא 67
סעיף סב 67
סעיף סג 67
סעיף סד 67
סעיף סה 68
סעיף סו 68
סעיף סז 68
סעיף סח 68
סעיף סט 68
סעיף ע 68

פרק א

סעיף א
שלשים ושש כריתות בתורה

שהעובר עליהן במזיד בלי התראה חייב כרת. אבל בהתרו בו, יש מהן נסקלין, ויש שנשרפין, ויש שנחנקין, ויש רק במלקות. מיהו בעבר בשוגג, בכולן חייב חטאת, חוץ מפסח ומילה [ועי' מ"ש בס"ד בסוגר העונשין סוף מסכת סנהדרין]. ונקט תנא מנינא לומר שבעשאן כולן בהעלם א' חייב על כל א' וא':

סעיף ב
הבא על האם

אבל אם אמו ואם אביו מד"ס:

סעיף ג
ועל הכלה

אשת בנו:

סעיף ד
והאשה המביאה את הבהמה עליה

כל הנך דנקט תנא עד הכא, כולן כשהיו במזיד ובהתראה חייבין סקילה:

סעיף ה
הבא על אשה ובתה

תרווייהו לחד חשיב להו, מדבחד לאו כתיבי, ואשה היינו חמותו. ויש בכללה אם חמותו ואם חמיו. ובכלל בתה דנקט תנא, נכלל בת אשתו, בת בתה, ובת בנה, בתו, ובת בתו, ובת בנו [ומה"ט נ"ל דנקט תנא אשה ובתה, ולא נקט חמותו ובת חורגתו, משום דיש בכלל אשה ובתה כמה עריות הנ"ל, שאינן נכללין בכלל לשון חמותו ובת חורגתו. מיהו הרמב"ם ריש הלכות שגגות נקט לכולהו בפירוש רק דתנא דנן רק שם הלאו נקט]. ודין כולן כשהיו במזיד והתראה בשריפה, ובלא התראה רק בכרת, ובשוגג בחטאת:

סעיף ו
ועל אשת איש

ואם במזיד ובהתראה, בחנק:

סעיף ז
הבא על אחותו

אפילו אחותו רק מאביו או רק מאמו:

סעיף ח
ועל אשת אחיו

בין אחיו מאביו או מאמו:

סעיף ט
ועל אשת אחי אביו

אשת אחי אביו מהאב. אבל אשת אחי אביו מהאם, או אשת אחי אמו, כולהון שניות הן [כרמב"ם פ"א מאישות]:

סעיף י
ועל הנדה

כל המנויין עד הכא, אם במזיד ובהתראה חייב מלקות. מיהו כשילקה נפטר מכרת. ובלא התראה חייב כרת. ובשוגג חייב חטאת:

סעיף יא
המגדף

מברך שם ידוד. וי"א דגם בשם אדר חייב, ובשאר שמות אינו רק לאו. ומגדף אינו חייב רק כשיברך שם בשם. אבל המברך שם הקב"ה בשם ע"ז, רק קנאין פוגעין בו [רמב"ם פ"ב מע"ז]. ולמ"ד מגדף היינו המזמר לע"ז, צ"ל דמיירי בעבודתה בכך, וקמ"ל דאפילו בעבודה בפה חייב. [והקשה אאמ"ו הגזצוק"ל מ"ש מאמירה לעכו"ם דהוא רק שבות. ואת"ל התם אין האמירה גופה העבירה רק גרם עבירה, משא"כ מגדף. עכ"פ מ"ש חוסם בקול ומנהיג בקול מאמירה לעכומ"ז. ותירץ, דעכומ"ז לדעת עצמו עושה, משא"כ בהמה עושה ע"ד האדם]:

סעיף יב
והעובד ע"ז

בדרך עבודתה. אבל המזבח, והמקטר, והמנסך, והמשתחוה, אפילו אין דרך לעבדן בכך חייב עליהן:

סעיף יג
והנותן מזרעו למולך

שמוסר בנו לכומרי מולך, שיעשו בו נימוסיהם, ואח"כ ישיבוהו לאביו, והאב ישאנו בין ב' מדורות, אבל אינו שורפו [ועמ"ש פ"ז דסנהדרין סי' ס"ו]:

סעיף יד
ובעל אוב

וכד מעשהו. מקטיר קטורת ידוע, ומניף בשרביט הדס אילך ואילך ולוחש מלות ידועות לפני גולגולת המת שעומד לפניו, ואז השואל שומע תשובת שאלתו כאילו יוצאת מתחת כתף הבעל אוב, או כאלו יוצא מבין פרקי אצבעותיו, כי לדעתם שם יושב אז הרוח של המת [ועי' מ"ש סנהדרין פ"ז סי' ס"ט]. ושייר תנא ידעוני [והוא שמכניס עצם עוף ידוע או חיה ידועה בפיו, ועושה מעשי תעתועים, ויפול בנכפה וידבר עתידות (ועי' שם סי' ע'). ולהכי שייריה תנא, מדהזכירה תורה אוב וידעוני בלאו א', להכי בעשה שניהן בשוגג בהעלם א', אינו חייב רק חטאת א', להכי לא נקט תנא רק שם הלאו כלעיל סי' ה'. [ולרמל"מ פ"ד משגגות, קיי"ל בהא כר"ל לגבי ר' יוחנן, ולהכי לא נקטה מתני' ידיעוני מדאין בו חטאת. משום דעל פי הרוב אין בו מעשה. ואם היה בו מעשה ועשה אותו בהדי מעשה אוב חייב ב' חטאות [ועי' יבמות דל"ז א' תוס' ד"ה הלכתא]:

סעיף טו
המחלל את השבת

שעשה אחד מל"ט מלאכות או מתולדותיהן [ועי' רש"י פ"ז דשבת]. וכל הנזכרין עד כאן חוץ מהבעילות, כולן במזיד והתראה בסקילה. ומהשתא מתחיל תנא למנות עד אחר הסך בשמן המשחה, הנך שכולהון במזיד והתראה חייב מלקות ונפטר מכרת, ובלא התראה ובמזיד, חייב כרת. ובשוגג חטאת:

סעיף טז
וטמא שאכל את הקדש

אף דגם הבשר טמא, דהרי נטמא הבשר כשלקחו הטמא בידיו לאכלו, עכ"פ הרי טומאת הגוף קדים ואף שנטמא הבשר קודם שנטמא הגוף, עכ"פ הו"ל טומאת הגוף איסור כולל, ואיסור חל על איסור, [כזבחים פי"ג מ"ב. והא דהכפיל תנא מלת טמא לבסוף. תירץ ע"ר א?מ"ו זצוק"ל, דקמ"ל דאפילו נכנס למקדש ואח"כ נטמא במקדש, חייב כששהה כדי עבודה כרפ"ב דשבועות]:

סעיף יז
האוכל חלב ודם נותר

בשר קדשים שנתותר אחר זמן אכילתן:

סעיף יח
פגול

כשאכל בשר מקדשים, שחישב בא' מד' עבודות שבהן, שחיטה, קבלה, הולכה, זריקה, לאכול או להקריב מהקרבן אחר זמן הראוי, מקרי פגול שחייב עליו כרת. אבל בחישב לאכול או להקריב חוץ למקום הראוי, אע"ג דג"כ נקרא פגול, אפ"ה באכל ממנו פטור מכרת.

סעיף יט
השוחט והמעלה בחוץ

ששחט או העלה קרבן חוץ לעזרה:

סעיף כ
והעושה מלאכה ביום הכפורים

שאכל או עשה מלאכה ביו"כ:

סעיף כא
המפטם את השמן

שריקח שמן כמדה ומשקל הסממנים כמו שעשה אותו משרע"ה במדבר. ודוקא כשעשה אותו כדי שיסוך בו אדם. אבל בעשאו להריח או אפילו להתלמד, אף שמעולם לא נעשה שוב אחר שעשאו משרע"ה [כש"ס ד"ה ב'], אפ"ה פטור:

סעיף כב
והמפטם את הקטורת

שרקח יחד י"א סממני קטורת כקטורת שבמקדש, כשיעור הראוי להקטרה. והכא נמי דוקא בעשאו להריח, אבל להתלמד או למסרו לצבור, פטור:

סעיף כג
והסך בשמן המשחה

שנעשה רק פעם א' ע"י משה, ומושחין ממנו את הכה"ג בין גבות עיניו תמונת @X והוא כי יוונית [עי' מ"ש זבחים פ"י סי' ל"ז]. ולמלך מזרע דוד מושחין במצחו כמין נזר [עי' רמב"ם פ"א מכלי מקדש ה"ט]. ואין מושחין למלך בן מלך, רק כשיש מחלוקת מי

ימלוך. וכשסך זר ממנו כזית, או אפילו מלך וכוה"ג שסכו מהשמן שבראשם במקום אחר בגופן כזית, חייב כרת [רמב"ם שם ה"י].

סעיף כד

הפסח והמילה במצות עשה

ולהכי אף שכשהזיד ולא עשאן, חייב כרת, אפ"ה אין חטאת בשגגתן:

סעיף כה

על אלו

על כל הלא תעשות דתני לעיל:

סעיף כו

ועל שגגתם חטאת

ואפילו לא ידע מעולם שזה חטא. כגון תינוק שנשבה בין העכו"ם, לא מחשב אונס [כשבת ס"ח ב' ורמב"ם פ"ג משגגות ה"ו, ודלא כרש"י וכר"ב]. מיהו אינו חייב חטאת עד שיהיה שוגג מתחלה ועד סוף עשייתו. ואפילו ידע שדבר זה אסור בלאו, אבל סבור שפטור מכרת, מחשב שוגג וחייב קרבן. אבל כשידע שחייב כרת על חטאת זה, רק קסבר שפטור מקרבן, שגגת קרבן לאו שגגה היא [רמב"ם שם ה"ב]:

סעיף כז

ועל לא הודע שלהן

שלא ידע אם חטא או לא. ודוקא דאיקבע איסורא, שיודע וודאי שיש כאן איסור, רק שאינו יודע אם חטא בו. כגון שהיה לפניו ב' חתיכות, א' וודאי חלב וא' וודאי שומן, ואכל א' מהן בשוגג. או אשתו ואחותו עמו, ובעל אחת מהן. או שעשה מלאכה ביום א', ואינו יודע אם בשבת או בחול עשה [ולתוס' כריתות די"ז ב' ד"ה מדסיפא], דוקא בעשה מלאכה בביה"ש קרוב למ"ש, דאיקבע איסורו כל היום], חייב אשם תלוי. אבל באין שם איסור וודאי כגון שהיה לפניו חתיכה א' שמסופקים בה אם היא חלב או שומן, ואכלה בשוגג פטור מאשם תלוי. וצריך נמי שיהיה חטא שחייב בזדונה כרת, ובשגגתה חטאת קבוע:

סעיף כח

אשם תלוי

נקרא כך משום דתולה ומגין עליו מיסורים בעונשי שמים, עד שיוודע לו שבוודאי חטא, ויביא אז חטאת קבוע:

סעיף כט

מפני שהוא בעולה ויורד

ר"ל מפני שכשיוודע לו שבוודאי חטא, מביא קרבן עולה ויורד [דהיינו אם הוא עשיר אז הוא עולה בחיובו, שחייב להביא כשבה או שעירה לחטאת. ואם עני הוא, אז יורד בחיובו, שדי לו להביא ב' תורים או ב' בני יונה א' לעולה וא' לחטאת. ואם אין ידו משגת גם לזה, אז די לו להביא עשירית האיפה סולת למנחה, בלי שמן ולבונה, והוא הנקרא מנחת חוטא, וזה ילפינן בג"ש דאין אשם תלוי בא רק כשחייב על הודע שלו חטאת קבוע [כהוריות ד"ח ב'. ואיצטריך הש"ס לטעם זה משום דגם בטומאת מקדש שייך איקבע איסורא, דהרי אינו חייב כרת רק בנכנס בטומאה מפתח עזרת ישראל ולפנים [כמנחות כ"ז ב']. א"כ משכח"ל שפיר שנכנס בטומאה באחד מהעזרות שלפניו, ואינו יודע אם לעזרת ישראל או לעזרת נשים נכנס. וכ"כ מגדף הרי אינו חייב רק בבירך שם המיוחד, וב' שמות לפניו ואינו יודע איזה גידף. וכ"כ בכל אינך דתני במתני' שייך אתחזק איסורא, כגון השוחט והמעלה בחוץ, הרי אינו חייב רק בהעלה בראש המזבח שבחוץ, ודבר הראוי להקריב בפנים [כזבחים ק"ח א' וק"ט א'], א"כ משכח"ל שהיה ב' חתיכות לפניו, וב' גבשושיות לפניו. א' מזבח בנוי, וא' סלע, ואינו יודע איזה חתיכה העלה, או על איזה גבשושית העלה. וכ"כ בע"ז. הרי אינו חייב רק בעבודה שעבודתה בכך, וזה אינו יודע אם פיער עצמו לפעור וזרק אבן למרקוליס, או איפכא. וכן מעביר זרעו למולך, ב' ילדים לפניו, א' בנו וא' שאינו בנו, והעביר א', ואינו יודע איזה העביר. וכן מפטם שמן וקטורת, שאינו חייב בשניהן רק בשעשאן כפי המשקולת האמור בתורה, והיו ב' מיני שמן או קטורת לפניו, וא' מהן חסר, ופיטם א' מהן ואינו יודע איזה. וכ"כ בסך אינו יודע אם בשמן המשחה שעשה משה או בשמן אחר. וכן בבעל אוב, שהיה גלגולת מת לפניו [כסנהדרין ס"ה ב'] ודבר אחר כעין גלגולת ושאל בא' מהן. וכן כולהו שנזכרו במתני' שייך בהן שפיר איקבע איסורא].

סעיף ל

שנאמר

בחיוב חטאת:

סעיף לא

יצא מגדף שאינו עושה מעשה

ומדפטור על הודע שלו מחטאת, פטור נמי על לא הודע שלו מאשם תלוי:

סעיף לב
יש

ומהשתא מפרש תנא כל דיני חטאת. ומתחיל לפרש דיני חטאת שחייב אדם שלא ע"י חטא [ומפ"ב ולהלן מפרש דיני חטאת שבא על חטא]. וקאמר, יש יולדות מביאות חטאת ונאכל, ויש וכו':

סעיף לג
המפלת כמין בהמה חיה ועוף

מדנאמר בהן לשון יצירה כבאדם. ואף דבבהמה לא נאמר יצירה. עכ"פ בהמה בכלל חיה שנכתב בה לשון יצירה [כחולין דע"א]:

סעיף לד
וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת האדם

שיהיה כל פניו כאדם, חוץ מפה, ואזנים, ואף, ושאר הגוף, שאע"פ שהן כבהמה, וחיה, ועוף, אפ"ה אמו טמאה לידה וחייבת קרבן. וי"א דגם בצד א' מהפנים סגי. וי"א דבזה"ז בכל גוונא טמאה לידה [מ"מ פ"י ה"ט מאסו"ב]. [ואילה"ק, לרבנן מי גרע מסנדל ושליא וכדומה דבכולהו אמו טמאה לידה, וכלקמן, אף שאין בו צורת אדם כלל. י"ל התם וולד היה ונשחת, ואזלינן בתר רובא. אבל הכא הרי קצת תוארו כבהמה לפנינו]:

סעיף לה
המפלת סנדל

הוא כעין חתיכת בשר ארוך, וכרוך לפעמים סביב להולד, וגם החתיכה ההיא ולד היה, רק שנתמעך בבטן אמו מדדחקו אחיו, או ע"י שהכה דבר על בטן אמו [רש"י נדה מ"ה א' ורמב"ם פ"י מאסו"ב]. ואע"ג דבל"ז חייבת קרבן וודאי משום ולד האחר שעמו, והרי על כל הולדות שילדה תוך מלאות נפטרת בקרבן א'. י"ל דמיירי שהולד הנולד עמו זכר היה, שאין לו רק ז' ימי טומאה, ומדמספקינן שהוא נקיבה תשב י"ד ימי טומאה. ועוד מייתי כמה נ"מ בש"ס [כנדה כ"ה ב']:

סעיף לו
או שליא

הוא כעין כיס מעור, שהולד במעי אמו מונח בתוכו, וכשנולד, הולד קורע אותו כיס ויוצא מבטן אמו, ומיירי הכא שילדה השליא ואין בו ולד:

סעיף לז

ושפיר מרוקם

הוא כעין שפופרת מעור שמרוקם ומצוייר בלוחה שבתוכו תמונת אדם. דהיינו שהתמונה ארוכה כגודל עדשה, וב' עיניו בראשו, כעין ב' טיפי זבוב, מרוחקות זו מזו, וב' נקבי חוטמו כב' טיפי זבוב מקורבות זל"ז, ופיו מתוח תחת החוטם כחוט הכער, וחיתוך ידים ורגלים אין לו:

סעיף לח

והיוצא מחותך

שחתכוהו אברים אברים והוציאוהו מבטן אמו:

סעיף לט

וכן שפחה שהפילה

קמ"ל שפחה, דאף במצוה שאין שוין בה אשה ואיש, אפ"ה כל מצוה שאשה חייבת בה, שפחה ועבד חייבין בה:

סעיף מ

המפלת ואין ידוע מה הפילה

אם מין שחייבת עליו קרבן, או מין פטור:

סעיף מא

ואחת ממין חובה

מיהו בכה"ג מביאת כל אחת התור או היונה של עולה ומתנת עליו, אם מין חובה ילדתי, הר"ז לחובתי, ואם לאו תהא נדבה, אבל בתור או היונה של החטאת שמביאה כל אחת, לא מצו להתנות, דהרי אין חטאת בא בנדבה. ואפ"ה מביאתו מדאורייתא מספק, ורק מדרבנן אינו נאכל. [ועי' תמורה פ"ז סי' ל"ח. ותמוהים דברי תוס' חדשים כאן, שנתקשה על הר"ב שכתב דלא הוה חולין בעזרה, והקשה מנזיר [דכ"ט] דאמרינן דהוה חולין בעזרה. ולפע"ד פשוט דכוונת הר"ב דרק מדאורייתא לא הוה חולין בעזרה, וכן מפורש שם בש"ס ע"ב]:

סעיף מב

אמר רבי יוסי אימתי בזמן שהלכו זו למזרח וזו למערב

רצה לומר שהביאו קניהן והלכו להן, שאינן יכולים להתנות:

סעיף מג
מביאות קרבן ונאכל

דאז מביאות חטאת א' בשותפות, ומתנות יחד שאותה שחייבת חטאת מלידתה, תהיה זאת החטאת שלה. דדוקא חטאת או אשם שבאין על חטא לא מהני תנאי [כלקמן ד"ה מ"ה], דכתיב או הודע אליו חטאתו. אבל הנך מצו מייתי ומתנו:

סעיף מד
המפלת שפיר

כעין שפופרת:

סעיף מה
מלא דם מלא גנינים

ר"ל מלא צבעים וגוונים. וי"א דר"ל מלא תולעים:

סעיף מו
המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים

בהנך אף ר"מ דפליג במ"ג מודה, מדבהנך לא כתיב לשון יצירה. ואע"ג דתנן [נדה פ"ג מ"ג] דאם יש עמהן דם, טמאה. היינו דטמאה נדה, אבל לא משום לידה:

סעיף מז
המפלת יום ארבעים

דעד שעברו מ' יום מהריונה, אינן רק מים בעלמא, ולא מקרי ולד:

סעיף מח
ויוצא דופן

דכתיב אשה כי תזריע וילדה, ר"ל שתלד ממקום שמזרעת:

סעיף מט
רבי שמעון מחייב ביוצא דופן

דכתיב ואם נקבה תלד, והול"ל ואם נקבה היא, דכבר כתיב לידה בתחלת הפרשה, אלא לרבות יוצא דופן:

סעיף נ
המפלת אור לשמנים ואחד

מיירי שילדה נקבה, שטובלת לאחר י"ד ומותרת לבעלה, אבל אסורה עדיין לכנס למקדש ולאכל קודש עד אחר שהביאו קרבנן ביום ס"ז משטבלה. וזו הפילה בליל שקודם יום הס"ז משטבלה, שהוא ליל שקודם יום הפ"א משילדה. אבל בילדה זכר לא

משכח"ל שתפיל תוך מלאות, דהרי בזכר טובלת אחר יום ז' משילדה ומותרת לבעלה ואסורה לכנוס למקדש ולאכל קודש עד אחר יום ל"ג משטבלה, והרי בל"ג יום א"א שתפיל ולד שתתחייב עליו קרבן:

סעיף נא

בית שמאי פוטרין מן הקרבן

שחייבת אותו מלידה שנייה. דאף דהפילה לאחר מלאות, עכ"פ מדהיה אז עדיין לילה, והרי אי אפשר שתביא קרבנותיה בלילה, להכי לעניין קרבן כהפילה תוך מלאות דמי, שנפטרת בקרבן א' על כמה וולדות:

סעיף נב

מאי שנא אור לשמנים ואחד מיום שמנים ואחר

דכשהפילה ביום פ"א וודאי כ"ע מודו דמייתי עלה קרבן לבד, מדהפילתו לאחר מלאות, והרי בכל דבר חיוב דין הלילה שוה לדין היום שלאחריה:

סעיף נג

אם שוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן

זו קושיא אחרת היא שהקשו ב"ה. ור"ל והרי אתם מודים דבראתה דם בלילה שקודם יום פ"א, שטמאה לבעלה, ואין דינו כדם שראתה תוך ימי מלאות, שהוא דם טוהר. א"כ למה לא ישוה הלילה להיום שלאחריו גם לענין קרבן:

סעיף נד

ולא לקרבן צבור

עיקר הסברא, היינו דבשלמא שבת מדחזי להקריב בו קרבנות היום, ורק לקרבן שאינו חובת היום לא יקריב, הו"ל כראוי להקריבו אז, אלא שדבר אחר מעכבו מלהקריב, כגון שהוחלה או אין לו מעות, אבל לילה אינו זמן הקרבה כלל ומצ"ע לא חזי אותו עת להקרבה, לפיכך לא דמי כלל למפלת ביום פ"א:

סעיף נה

הדמים אינן מוכיחין

ר"ל הקושיא שהקשתם מדם, אם שוה לו לטומאה וכו', ג"כ אינה קושיא:

סעיף נו

דמיה טמאין

משום לידה, ולא נחשב לדם טוהר:

סעיף נז
ופטורה מן הקרבן

מדהוא תוך מלואת. אלמא דאין טומאת הדם וחיוב הקרבן תלויין זב"ז:

סעיף נח
האשה שיש עליה ספק חמשה זיבות

שראתה בג' ימים רצופין, כמה פעמים דם, ומסופקת אם בימי נדה או זיבה ראתה כל פעם:

סעיף נט
וספק חמשה לידות

ר"ל או שהפילה כמה פעמים, ומסופקת מה הפילה כל פעם, אם מין חיוב או פטור:

סעיף ס
מביאה קרבן אחד

תור או יונה לחטאת, דחטאת בא על ספק:

סעיף סא
ואין השאר עליה חובה

ר"ל אינן עליה חובה מצד לידתה, להכי אסורה להביאן, כדי שלא יהיה כחולין בעזרה. ורק חטאת א' שרו לה חכמים שתקריב, כדי להתירה לאכל קדשים ולכנוס למקדש.

סעיף סב
חמש לידות ודאות

שילדה כל פעם אחר מלואת של לידה הקודמת:

סעיף סג
מעשה שעמדו קינים

ב' תורים או ב' בני יונה:

סעיף סד
בירושלים בדינרי זהב

דינר זהב לכל קן. דע"י שנצטרכו להרבה קינין נתיקרו מאד:

סעיף סה
אמר רבן שמעון בן גמליאל

הוא רשב"ג הנהרג בזמן החורבן, והוא אבי אבי אביו של רבי. אבל רשב"ג השני אביו של רבי, לא היה בזמן המקדש [ועיין מ"ש בס"ד בפירושינו ברפ"ב דאבות]:

סעיף סו
המעון הזה

ר"ל נשבע אני במקדש הזה שהוא מעונה אלהי קדם:

סעיף סז
עד שיהו בדינרין

מלת דנרין ר"ל דנרי כסף. אבל דנרי ר"ל דנרי זהב. שהוא היה חושש שע"י היוקר יתמנעו העניות מלהביא אפילו קן א', ויבואו לאכול קדשים או לכנס למקדש בטומאת הגוף שהוא בכרת. [ונ"ל דמשום דשיוזלו תולה בדעת אחרים, דאולי יתיקרו מטעם אחר, להכי השתמש בלשון זה שאינו שבועה כלל, רק הבטחת דברים [כנדרים ד"י]. וכך מצינו כ"פ שנזהרו מלשבע רק בלשון זה [ככריתות פ"ו מ"ג]. וכן מצינו שנשבעו כמה פעמים בעבודה [כב"ב די"א א' וגיטין נ"ח א']. שג"כ אינה שבועה. וכל זה מדהיו נזהרין מלשבע אפילו באמת]:

סעיף סח
ואין השאר עליה חובה

אע"ג שמן התורה חייבות להביא השאר [כש"ס ד"ט ב']. אפ"ה הקיל משום עת לעשות לה' הפרו תורתיך. שע"י שלא היו נצרכות לכל כך קינין הרבה, הוזלו הקינין, וניצולו מאיסור כרת:

סעיף סט
ועמדו קינים בו ביום ברבעתים

כל קן בעד רביע דינר כסף:

פרק ב

סעיף א
ארבעה מחוסרי כפורים

ר"ל ד' הן שמביאין חטאת שלא על חטא, רק משום שמחוסרין כפרה וגמר טהרה [ואפשר דר"ל מחוסרי כפרה מדלא חטאו, אלא דלפ"ז דחיקא לן לישנא דקאמר בתר הכי גר מחוסר כפרה עד וכו'. וק' וכי זריקת הדם מעכב מלהתכפר. או שאח"כ יהיה חייב כפרה. אלא ע"כ דכפרה היינו טהרה גמורה לאכל קדשים, וכמ"ש גם על המזבח וכפר, דהיינו יטהרו בזריקת הדם עליו]:

סעיף ב
והמצורע

והא דלא נקט נמי מצורעת כדנקט זב וזבה. ה"ט משום דמצורע ומצורעת שוין בעיקר טומאתן, דזה וזאת שיעור נגען בכגריס. משא"כ זב וזבה, זב בראיות תליא רחמנא, דבראה ג' ראיות ביום א'. טמא, אבל זבה טומאתה תליא בימים, שצריך שתראה ג' ראיות בג' ימים רצופין, אז היא זבה גדולה:

סעיף ג
רבי אליעזר בן יעקב אומר גר מחוסר כפרה עד שיזרק עליו הדם

ר"ל דכל גר שמל וטבל אסור לאכול קדשים עד שיביא עולת בהמה ויזרק דמה במזבח, או שיביא ב' עופות לעולות ויתמצה דמן במזבח משו"ה ה"ל מחוסכ"פ. ולת"ק גר שמל וטבל מותר לאכול קדשים, רק שאסור לבוא בקהל עד שיזרק דם קרבנותיו. וקיי"ל דבזה"ז שאין מקדש, משמל וטבל מותר בקהל [י"ד רס"ח ס"ב]:

סעיף ד
ונזיר ליינו ותגלחתו וטומאתו

ר"ל דכל נזיר מביא ג' בהמות, כבשה לחטאת, וכבש לעולה, ואיל לשלמים. וכשהקריבו אחת וזרקו דמה בעבורו, מותר ביין וגלוח ולהטמא משו"ה הו"ל מחוסכ"פ, ולת"ק לא מחשב נזיר מחוסר כפרה, מדאין קרבנו מעכבו מלאכול קדשים:

סעיף ה
הבא על השפחה

שפחה חרופה שחציה שפחה וחציה בת חורין, שמקודשת לעבד עברי, ובא עליה ישראל אחר, בין בשוגג בין במזיד, אם רק היא היתה מזידה, אז היא לוקה והוא מביא איל אשם:

סעיף ו
ונזיר שנטמא

במת. ואפילו באונס, אז מזה בג' וז' באפר פרה, ואח"כ מגלח וטובל בז', ולמחר מביא ב' עופות, אחד לחטאת וא' לעולה, וכבש לאשם. ומשהביא חטאת העוף שלו מתחיל למנות נזירותו מחדש:

סעיף ז
ועל שבועת העדות

שהשביען שיעידו לו עדות ממון, וכפרו העדים לומר שאין יודעים העדות, בין שהיו

מזידין או שוגגין, שחשבו שאין חייבים על דבר זה קרבן, אז כשירצו העדים לעשות תשובה, מביא כל א' קרבן עולה ויורד, דהיינו שכשהוא עשיר מביא כשבה או שעירה לחטאת. וכשהוא עני מביא ב' עופות אחד לחטאת ואחד לעולה. וכשאין ידו משגת גם לזה, מביא עשירית האיפה סולת [ועי' מ"ש בפירושינו בס"ד בהקדמת פ"ג דשבועות סי' ג']:

סעיף ח

ועל שבועת הפקדון

כשתבעו חבירו ממון שיש לו אצלו בהלואה או בפקדון או גזילה וכדומה, וכפר ונשבע, אז כששב, מחזיר הגזל. ומביא איל לאשם גזילות:

סעיף ט

וחמשה מביאים קרבן עולה ויורד

שעלה ונתרבה קרבנו כשהוא עשיר, ויורד ונתמעט קרבנו כשהוא עני:

סעיף י

הבא על השפחה ביאות הרבה

אבל בבעל שפחות הרבה אפילו בהעלם א', חייב על כל א' וא' לבד, משום דהגופות חלוקות, ובכה"ג רבייא קרא שיתחייב קרבנות הרבה [ועי' חולין דפ"ב ב']:

סעיף יא

ונזיר שנטמא טומאות הרבה

ואפילו נטמא טומאות הרבה ביום ז' לטהרתו. ואפילו למ"ד שביום ז' אחר גלוח וטבילה כבר חל עליו נזירות טהרה, אפ"ה כיון דלא אתא עדיין לשעה שראוייה לקרבן עד יום ח', להכי לא מחשבו כל הטומאות שביני ביני רק כטומאה אחת. ולרמב"ם [פ"ו מנזירות] אפילו נטמא טומאות הרבה ביום ח', דייניגן לכולהו כטומאה א'. ורק כשהביא כבר חטאתו על טומאה הראשונה, אז צריך להביא קרבנות לבד על טומאה ב':

סעיף יב

על ידי אנשים הרבה

שמביא מנחת שעורים כשישקנה מים המרים ודי לכולן בא':

סעיף יג

ומצורע שנתנגע נגעים הרבה

שנתנגע ונתרפא, וחזר ונתנגע ונתרפא. דרק בנתנגע נגע ב' אחר שהביא חטאתו לת"ק ואשמו לר"י, אז מביא קרבן על כל נגע ונגע:

סעיף יד

הביא צפוריו

היינו ב' צפרים שמביא המצורע, א' לשחיטה וא' לשלוח. ואינן קרבן:

סעיף טו

ונתנגע לא עלו לו עד שיביא את חטאתו

אינו ר"ל שצריך להביא צפרים אחרים על הנגע הראשון, ליתא, דהרי אמרינן ברישא דדיינינן נגע הראשון וב' כנגע א', א"כ גבי צפרים נמי כשיביאם על נגע ב' יעלו לו גם על נגע א'. רק ר"ל שלא עלו לו הצפרים לנגע ראשון להיות לה לגמר טהרה. וחסורי מחסרא וה"ק, אפילו הביא כבר הצפרים וחזר ונתנגע לא עלו לו כלומר לא הועילו לו לחלקן, רק מחשב הכל כצרעת א', ואינו מביא על שניהן רק קרבן א'. וגם למקבעיני' בעניות ועשירות לא עלו לו הצפרים, דאם כשהביא הצפרים היה עשיר, ואח"כ כשרוצה להביא חטאתו היה עני, או איפכא הכל הולך אחר מעמדו בשעת הבאת חטאתו:

סעיף טז

רבי יהודה אומר עד שיביא את אשמו

פליגי בקרא דאם לא תשיג ידו בטהרתו, אי בטהרתו ר"ל חטאת או אשם. בנדה [ד"ע ע"ב] אמר שמואל באין חולק דס"ל כת"ק. ואפ"ה קיי"ל כר"י [רמב"ם ד"ה ממחוסכ"פ]:

סעיף יז

האשה שילדה ולדות הרבה

כגון שהפילה בתוך וכו':

סעיף יח

הפילה בתוך שמנים נקבה

ר"ל שהפילה תוך הפ' ימי מלואת של נקיבה. כגון שילדה נקיבה, שטובלת אחר י"ד יום, וחזרה ונתעברה, והפילה נקבה לאחר מ' משנתעברה, דהיינו אחר יום נ"ד אחר לידה הראשונה, וחזרה והפילה לאחר נ"ד יום מלידה ב'. אבל בילדה זכר, לא משכחת לה שתפיל תוך מלואת [כפ"א סי' כ']:

סעיף יט

והמפלת תאומים

אפילו זכרים, כגון שנתעברה מג' ילדים יחד, וילדה א', וחזרה והפילה הב', תוך מלואת של ראשון, וחזרה והפילה הג' תוך מלואת של ב', מביאה קרבן א' לכולן. ונקט תאומים לרבותא דר"י, דאפילו תאומים, שנתעברה מכולן כאחת, אפ"ה לא אמרינן דכולהו כחדא

לידה אריכתא דמו, רק צריכה קרבן לשלישי לבד. [והא דנקט בתאומים מפלת. נ"ל משום דכשילדה הולד הראשון בזמנו בחודש הט', אינו מצוי שישתהו אח"כ הולדות אחרים. ואי כיהודה וחזקיה בני ר' חייא שנולדו זה ג' חדשים אחר זה [כיבמות דס"ה ב'], עכ"פ כיון דילדה ראשון לז', ובזמן הש"ס יולדת לז' יולדת למקוטעין, ויולדת לט' אינה יולדת למקוטעין, [כנדה דל"ח ב', ועי' אה"ע סי' קנ"ו, דלדידן גם יולדת לט' יולדת למקוטעין]. א"כ אם יהיה הג' בר קיימא א"א שנולד רק אחר מלואת של השני [עיין נדה ד"מ ע"א] והרי הכא איירי שנולד הג' תוך מלואת של השני, ע"כ שיהיה הג' נפל]:

סעיף כ

ואינה מביאה על השני

מדנולד תוך מלואת של ראשון:

סעיף כא

מביאה על השלישי

מדנולד אחר מלואת של ראשון:

סעיף כב

ואינה מביאה על הרביעי

מדנולד תוך מלואת של ג' שהביאה קרבן עליו:

סעיף כג

אלו מביאין קרבן עולה ויורד

עיין פירושו סי' ט':

סעיף כד

על שמיעת הקול

ר"ל שבועת העדות, דכתיב גביה ושמעה קול אלה שהשביעין שיעידוהו, ושיקרו ואמרו שאין יודעין. עי' סי' ז':

סעיף כה

ועל ביטוי שפתים

ר"ל שבועת בטוי דכתיב גביה לבטא בשפתים, שנשבע להרע או להטיב, ועבר בשוגג על שבועתו, או שנשבע על הן ולאו דלשעבר בשוגג לשקר:

סעיף כו
ועל טומאת מקדש וקדשיו

שהיה טמא ונכנס בשוגג למקדש או אכל קודש בשוגג. כל הג' הללו יש חלוק בקרבנן, בין עשיר לדל או דלי דלות כלעיל סי' ז':

סעיף כז
והמצורע

דיולדת עשירה מביאה כבש לעולה ובן יונה או תור לחטאת. [ומצורע עשיר מביא ב' כבשים] ויולדת ומצורע עניה מביאה ב' עופות א' לחטאת וא' לעולה. דביולדת ומצורע כשהן בדלי דלות אין מביאין כלל. [והא דקאמר בש"ס יולדת מביאה בדלות ועשירות, ומצורע מביא בדלות. נ"ל דאחטאת עוף קאי. דרק יולדת מביאתו בין בדלות ובין בעשירות, אבל מצורע מביא עוף רק בדלות]:

סעיף כח
ומה בין השפחה

שפחה חרופה:

סעיף כט
לבין כל העריות

אלו הן החילוקים שביניהן, שלא שוותה להן לא וכו':

סעיף ל
כל העריות אחד האיש ואחד האשה שווין במכות ובקרבן

דאם שניהן מזידין, כל א' לוקה. ואם שניהן שוגגין, כל א' מביא חטאת:

סעיף לא
ובשפחה לא השוה את האיש לאשה במכות

דרק היא אפשר שתתחייב מלקות:

סעיף לב
ולא את האשה לאיש בקרבן

דרק הוא אפשר שיתחייב קרבן:

סעיף לג
כל העריות עשה בהן את המערה כגומר

דבהכניס רוב העטרה, הו"ל כהכניס כל האבר וגמר ביאתו:

סעיף לד

וחייב על כל ביאה וביאה

י"א דר"ל בכל אופן שתהיה הביאה, ואפילו בבעלה שלא כדרכה [היינו בנקב אחורים], חייב. משא"כ בשפחה חרופה דוקא בכדרכה חייב. אמנם להרמב"ם [פ"ג מביאה], ר"ל דבכל עריות בבעל הרבה ביאות בהרבה העלמות, אם בשוגג, חייב חטאת על כל העלם והעלם, ואם במזיד חייב ענשו על כל ביאה וביאה, ואף בחייב מיתה שאי אפשר להרגו ולחזור ולהרגו יענש בשמים [רמב"ם שם]. ורק בבעל גוף א' כמה ביאות בהעלם א' אינו חייב רק קרבן א'. אבל בשפחה חרופה אפילו בעלה כמה בעילות בכמה העלמות, אינו חייב רק אשם א'. אבל בגופות מחולקין, אפילו היה הכל בהעלם א' לכ"ע גם בשפחה מביא על כל גוף וגוף קרבן לבד. והנה ד' דברים מחלקין לחיוב חטאת [וסימנם השיג]. (א) העלם. שכשחטא בשוגג, ואח"כ נודע לו שחטא, וחזר ונעלם ממנו שזה חטא, וחזר וחטא, חייב על כל העלם והעלם קרבן לבד. (ב) שמות. ר"ל שמות איסור נפרדים, שאם אכל חלב, ודם, ופגול, ונותר, אפילו אכלן כולן בהעלם א', חייב על כל שם ושם של איסור קרבן לבד. ואפילו לא היה רק פעולה אחת, כגון ששחט בהמת קדשים בשבת, בחוץ, לע"ז, אף שבכה"ג הרי לא עשה רק פעולה א', אפ"ה חייב ג' חטאת. וכ"כ בבעל חשה שיש עליה ז' או ח' שמות ערוה, אף שלא בעלה רק בעילה א', אפ"ה חייב על כל שם ערוה שבה חטאת לבד. וכ"כ באכילות, באכל חלב, שהוא נותר, וביו"כ, והאדם היה טמא, חייב ד' חטאות. אמנם כל שהיה החטא בגוף א' ופעולה אחת, אין השמות מחלקין לעניין קרבן או מלקות או מיתה רק בחלו זה על זה באיסור כולל, או מוסיף, או בת אחת. [כולל היינו כשהאיסור שחל אחרון מרבה בחתיכות הנאסרין. כגון שנשבע שלא יאכל תאנים ותזר ונשבכ. שלא יאכל תאנים וענבים, הרי בשבועה ב' הרבה בחתיכות הנאסרים יותר משבועה ראשונה, לכן כשאכל תאנים חייב ב'. וכ"כ שהיתה נבילה מקודם יו"כ. ואח"כ חל יו"כ ואכלו, הרי מקודם לא היה אסור רק בהנבילה, וכשחל יו"כ נאסר מכל הנאכלים, להכי הו"ל יו"כ איסור כולל. וכ"כ בבעילות, אשת איש שנעשת חמותו, שע"י חמותו נאסר גם בקרובותיה. ודו"ק. אבל מוסיף היינו כשהאיסור השני מרבה בבני אדם הנאסרים. כגון שנשבע ואסר על עצמו תאנה זו, ואח"כ אסרה על עצמו ועל ראובן. או קודש שנעשה נותר, שמתחלה לא היתה אסורה רק על זר. ואח"כ גם על כהן. וכ"כ בבעילות, חמותו ונעשת אשת איש, דמעיקרא לא היתה אסורה רק עליו, וכשנעשת א"א נתוסף בה איסור לכל ישראל, לכן כשבעלה חתנה, חייב ב', וסימנך חרך, ר"ת חתיכות רבות כולל. אמנם בת אחת היינו כשחלו ב' האיסורים בבת אחת,

כגון אשת אחיו שהיא א"א, יו"כ ושבת שחלו כאחת ועשה מלאכה ביום ההוא, וכדומה לרוב]. (ג) ודיעות ג"כ מחלקות לחטאת. כגון שבעל נדה א' בעילות הרבה בהעלם א', או אכל חלב וחזר ואכל חלב, הכל בהעלם א', ואח"כ נודע לו שחטא במעשה הראשון, וחזר ונודע לו שחטא גם במעשה השני, חייב על כל ידיעה וידיעה קרבן לבד [רמב"ם פ"ו משגגות ה"ט]. (ד) גופות מחלקין ג"כ, אבל רק בבעילות. כגון שבעל כמה נדות בהעלם א', חייב על כל גוף וגוף קרבן לבד. ואפילו באשה אחת שבעלה בנדתה, וטבלה לנדתה, וחזרה וראתה נדה וחזר ובעלה, אף שהיה הכל בהעלם א', והכל בגוף א' והכל בשם א', עכ"פ כיון שנטהרה בינתיים, מחשבה כל פעם כגוף אחר. אבל במאכלות אינו כן, שכשאכל ה' זיתי חלב מה' בהמות, אף שהיה כל א' גם ממין תבשיל אחר, אינו חייב רק קרבן א' על ההעלם האחד. וכ"כ בפעולות, ששחט ה' בהמות לע"ז, או ששחטן בשבת, אף שהגופות מחולקין אין חייב רק חטאת א' על כל ההעלם [רמב"ם פ"ג ופ"ו משגגות. ועי' רמל"מ שם, שכ' בשם ריא"ז דבבהמה דינה כאדם שיהיה גופין מחלקין, ועי' בשער המלך [דקט"ו ע"ד] שיש פלוגתא, די"א דדוקא בעילה באדם דחשיב, גופין מחלקין ולא בבהמה, וי"ח. ועי' חולין [דפ"ב ב] ודו"ק]. אמנם לעניין שבת, מלבד העלמות וידיעות שמחלקות לעניין שבת כמו בשאר איסורין [עי' לח"מ פ"ז משגגות הי"ט], יש עוד ב' דברים שמחלקין אצלה לחיוב חטאות [וסימנך מי]. (א) מלאכות מחלקות, כגון שחרש, זרע, קצר, וטחן בשבת א', בשגגת מלאכה, שלא ידע שאלו המלאכות אסורות בשבת, אבל ידע שהיום שבת, חייב על כל מלאכה ומלאכה חטאת א'. ואפילו עשה מלאכות אלו בעצמן בהרבה שבתות, כיון שלא היה שם העלם שבת רק העלם מלאכה, לא אמרינן שהימים שבינתיים יהיו כידיעה על כל מלאכה, ויביא חטאת על כל זריעה וזריעה. רק יביא על הזריעות שבכל השבתות רק חטאת א', וכמו כן על כל הטחינות חטאת א' וכו'. (ב) ימים מחלקים, שאם היה שם שגגת שבת, שלא ידע שהיום שבת, אף שלא ידע ג"כ שמלאכות אלו אסורות, ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, אז הימים שבין שבת לשבת הו"ל כידיעה, וחייב חטאת על כל שבת ושבת ששגג בו. ואפילו עשה מלאכות הרבה בכל שבת, עכ"פ כיון שהיה שם גם העלם שבת, אינו חייב על כולן שעשה בכל שבת א', רק חטאת א'. ואפילו בעשה מלאכה א' בשבתות הרבה, כגון שזרע בשבת זה, וחזר וזרע בשבת אחר, אפ"ה כיון שכל שבת ושבת היה העלם אחר, שלא ידע שאז שבת הוא, להכי חייב על כל שבת ושבת קרבן לבד. [ולרמב"ם פ"ז משגגות, דוקא בעשה מלאכות הרבה מעין מלאכה א', כגון אב ותולדתו, חייב על כל שבת ושבת בכה"ג. אבל בעשה רק אותה מלאכה עצמה בשבתות הרבה אף בכה"ג חייב על כל השבתות

רק חטאת א'. ועי' רלח"מ שם ה"ח. ועי' מ"ש כקופת הרוכלין בס"ד צד א' ע"ד אות ג' ד"ה אמנם]:

סעיף לה

שעשה בה את המזיד כשוגג

ר"ל בין שהוא מזיד או שוגג, אם רק היא מזידה, שחייבת מלקות אז מביא הוא אשם. אבל אם היא שוגגת, שאז פטורה ממלקות, בין שהוא שוגג או מזיד, פטור גם הוא מאשם, דחיוב דידיה ודידה רק במזיד שלה תלוי:

סעיף לו

איזו היא שפחה

חרופה:

סעיף לז

כל שחציה שפחה וחציה בת חורין

שנתארסה ע"י קדושין לעבד עברי, שמותר בשפחה ומותר בבת חורין. [משא"כ עבד כנעני, אסור בה מצד חצי חירות שבה, וכשנתארסה לו אין בה דין שפחה חרופה]:

סעיף לח

והפדה לא נפדתה

משמע שפדוייה ואינה פדוייה כראוי. לפיכך לא תפסו בה קידושין לחייבה מיתה. אבל בהיתה פדוייה גמורה, דאז כשנתארסה תפסו בה קדושין, להכי אם זנתה, כל מי מהן שהוא מזיד חייב מיתה:

סעיף לט

זו היא שפחה ודאית

ר"ל שפחה חרופה דקאמר קרא, היינו שפחה גמורה, שנתקדשה לעבד עברי. והא דכתיב והפדה לא נפדתה, דברה תורה כלשון בני אדם:

סעיף מ

רבי אלעזר בן עזריה אומר כל העריות מפורשות

דמיירי בבת חורין דוקא:

סעיף מא

ומה שיור

נ"ל דר"ל, ומה שייר הכתוב מכל העריות אצל השפחה חרופה שכתב בה הך לישנא

דהפדה לא נפדתה, שלא נכתב כן בכל העריות, דמשמע מזה שיהא דינה חלוק משאר עריות:

סעיף מב

אין לנו אלא שחציה שפחה וחציה בת חורין

דהכי מסתבר, שיהא משוייר בה קצת דין שאר עריות, דעי"ז תהיה עכ"פ בת חורין במקצת. ולא כדברי רבי ישמעאל דקאמר דמיירי בשפחה גמורה, וס"ל לראב"ע אף דבכל דוכתי אמרינן דברה תורה כלשון בנ"א, שאני הכא דמדכתיב כי לא חופשה, ל"ל תו והפדה לא נפדתה. ע"כ לאשמעינן דמיירי בנפדת במקצת. אבל לר"ע בכל דוכתי לא אמרינן דברה תורה כלשון בנ"א:

סעיף מג

כל העריות אחד גדול ואחד קטן

ר"ל אם א' גדול וא' קטן, בין האיש או האשה:

סעיף מד

הקטן פטור

והגדול חייב, כשהיה הקטן בר ביאה, דהיינו זכר בן ט' שנים ויום א', והנקיבה בת ג' שנים ויום א':

סעיף מה

הישן פטור

והער חייב:

סעיף מו

והמזיד בהכרת

משא"כ בשפחה חרופה, אם היה א' מהן קטן שניהן פטורים, [ולרמב"ם פ"ט משגגות ופ"ג מביאות, כשהוא קטן בן ט' ויום א'. היא לוקה והוא באשם, וכשיגדל יביאנו]. וכשהיה א' מהן ישן, שניהם פטורים. [ולרמב"ם בהיה הוא ישן, היא חייבת מלקות והוא פטור, דדוקא בהיתה היא ישינה, שניהן פטורים. ועי' רמ"מ ספ"ג מביאות]. וכשהיא שוגגת שניהן פטורים בין שהוא מזיד או שוגג. דכל שהיא אינה במלקות, פטור הוא מקרבן. ובהיתה היא מזידה, בין שהיה הוא שוגג או מזיד, היא לוקה והוא מביא אשם, וכלעיל:

פרק ג

סעיף א

אמרו לו אכלת חלב

אפילו א"ל כך חד [ש"ס]. ונ"ל דאפ"ה נקט אמרו, לשון רבים. דקמ"ל דאפילו עד מפי עד, ואפילו אשה, ואפילו לא בתורת עדות רק בדרך אמירה בעלמא, מדלא הכחיש, נאמנים:

סעיף ב

מביא חטאת

ודוקא בשתק הוא להגדת העדות. [ונ"ל דאפילו אומר אח"כ ששתיקתו היה מדהוה מסופק, אפ"ה שתיקתו דמעיקרא כבר חייבתו בקרבו]. אבל בהשיב איני יודע אם אכלתי, בע"א פטור, ובב' עדים חייב [תוס' ד"ה אמרו וד"ה אלא] והיינו לר"מ. אבל לרבנן אפילו בב' עדים בין במכחישן ובין בשתק פטור [כרמב"ם רפ"ג משגגות]. וה"ה לעניין איסור, בשאמר אדם לחבירו שנאסר דבר פלוני. דוקא כשהדבר הוא של העד [ולהטור אפילו הופקד ביד העד. ואפילו אין לו מגו לאסרו עכשיו, אפ"ה נאמן לאסרו, עש"ך י"ד רסקכ"ז], או שיש לו להעד מגו לאסרו בידים עכשיו. אבל בב' לטבותא, שאין הדבר שלו, וגם אין לו להעד מגו, אז אין ע"א נאמן לאסור דבר של חבירו, רק בשא"ל העד לבעלים נאסר הדבר לפניך, אז אם הבעלים שתקו להעד ולא הכחישוהו תכ"ד, אמרינן שתיקה כהודאה דמיא, ואינו יכול לומר אח"כ איני מאמינך. רק בשמכחישו אח"כ, ואומר עתה נודע לי בבירור שאתה משקר, אז אין העד נאמן. אבל בשלא א"ל העד בתחלה נאסר לפניך, אפילו שתקו הבעלים בתחלה, מצי השתא הבעלים לומר להעד שמא משקר אתה, ואין העד נאמן. מיהו אם בלבו באמת מאמין להעד, אפילו מכחישו בפה, לא מהני רק בייי"נ [רמ"א י"ד רסיקכ"ז]. וי"א דגם היכא דבעלים באמת מסופק אם הגדת העד אמת, אפילו לא א"ל נאסר לפניך, נאמן העד [ש"ו קכ"ז סקט"ז]:

סעיף ג

מביא אשם תלוי

מיירי נמי בשתק להעדות. חבל באמר איני יודע פטור גם מאשם תלוי [וערלח"מ פ"ח דשגגות ה"ג, שגם הרמב"ם*) אפשר דס"ל כן]. מיהו דוקא שב' העדים שמכחישין זא"ז באו כאחת*). אבל בבאו זה אח"ז, הראשון נאמן, דכל מקום שהאמינה תורה ע"א, נאמן כב', ואין העד האחרון נאמן תו נגדו:

סעיף ד
והוא אומר לא אכלתי

ואפילו משיב רק איני יודע, וכלעיל:

סעיף ה
רבי מאיר מחייב

וממשכנין אותו להביא חטאתו. דאע"ג דכל חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן, הכא ממשכנין, מדהו"ל כנזיר שנזרק בעבורו א' מהדמים בקרבנותיו, דמדהותר אז ביין, להכי ממשכנין אותו להביא גם חטאתו, דמדאין חטאתו בא לו לכפרה או לשום צורך, חיישינן שמא פשע [כערכין כ"א א']. א"כ ה"נ כיון דאמר לא אכלתי, בין שמתכוון שלא אכל כלל, או שר"ל לא אכלתי שוגג אלא מזיד. ודאי לא יביא החטאת, כדי שלא יהיה חולין בעזרה, והרי אינו נאמן בדבריו לר"מ, להכי ממשכנין אותו:

סעיף ו
אמר רבי מאיר אם הביאוהו שנים למיתה חמורה

כשיעידו שעשה במזיד דבר שחייב עליו מיתה:

סעיף ז
אמרו לו מה אם ירצה לומר מזיד הייתי

ר"ל אם רוצה יכול לומר מזיד הייתי, דאז פטור מקרבן, והעדים א"א שיכחישוהו בזה, דלא ידעו מה בלבו. ואע"ג דהו"ל מגו במקום עדים דלא אמרינן, בין שטענתו או המגו יהיה נגד הגדת העדים [כש"ך ח"מ פ"ב כלל ה' במגו]. י"ל דר"ל דמתרצינן דיבוריה, שכך כוונתו לא אכלתי שוגג רק מזיד. ואע"ג דאין אדם משים עצמו רשע, מדהוא קרוב לעצמו, וקרוב פסול לעדות [כסנהדרין ד"ט ב']. היינו למה שנוגע לגופו, לחייב גופו שום עונש הגוף, או לפסול גופו מלהיות עד. אבל להתחייב א"ע ממון, אדרבה העדאת בעל דין כמאה עדים דמי. ומכ"ש הכא דנאמן שמזיד היה ואינו רוצה להביא חולין לעזרה [ועי' ר"ן שבועות דשטרא]. ור"מ ס"ל אפילו מתרץ דבוריה בפירוש אח"כ ואומר לא אכלתי שוגג רק במזיד, חייב, מדלא השיב כן מתחלה:

סעיף ח
אכל חלב וחלב

ר"ל ב' זיתי חלב:

סעיף ט
בהעלם א'

אבל באכלן בב' העלמות, שנעלם ממנו שזה חלב או שחלב אסור, ואכל כזית, ונודע לו אח"כ שאכל איסור, וחזר ונעלם ממנו כבתחלה, וחזר ואכל, ונודע לו אח"כ שאכל שוב איסור, קיי"ל דהעלמות מחלקות וחייב ב' חטאות:

סעיף י
וחזר ואכל כחצי זית

ולא שהה ביניהן בכדי אכילת פרס [כמשנה ג'], וגם לא היה ידיעה בינתיים שזהו חלב, דאל"כ ידיעות מחלקות, ויש ידיעה גם לחצי שיעור.

סעיף יא
חייב

ואפילו היה מב' מיני תבשיל, אין תמחויין מחלקין:

סעיף יב
וכמה ישהה האוכלן

ר"ל האוכל ב' חצאי זיתים דאמרן דמצטרפין:

סעיף יג
כאילו אכלן קליות

ר"ל אם שההמתחלת אכילתו ועד לבסוף, עד כדי שאם היה כל הזית פירורין דקין כקליות, והם גרעיני חיטים קלויין, שדרך לאכלן א' א', ה"נ אם היה אוכל הפירורים א' א' תיכף זה אחר זה, כבר היה אוכלן בזה הזמן, חייב. ובשהה באכילתו יותר מזה השיעור, פטור. מיהו אם לא הפסיק באכילתו, רק שהה בלעיסתו ובליעתו, אפילו כל היום כולו, מצטרף לר"מ:

סעיף יד
וחכמים אומרים עד שישהה מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס

ר"ל אפילו לא הפסיק בין אכילה לאכילה, רק שהה בלעיסה ובליעה מתחלה ועד סוף יותר מכדי אכילת פרס, אין מצטרף, ובפחות מכאן מצטרף. וה"ה בשתיית משקין אסורין, אם שהה בין שתייה לשתייה רק כדי אכילת פרס, חייב. [כך מוכח מש"ס הכא. ולרמב"ם [פי"ד מצו"א ה"ח], בשתייה שיעור השהייה ברביעית, וצ"ע. ותי' רכ"מ דחוק מאוד אחמ"כ למעיין בש"ס הכא]. מיהו שיעור פרס בכל דוכתא לרש"י ד' ביצים ולרמב"ם ג' ביצים [ועי' מ"ש עירובין פ"ח סי' י"א]. ואפילו היה האיסור מעורב בתבשיל

היתר ג"כ כך דינו, דכשהכזית מעורב בהיתר כשיעור פרס, מצטרף לחיוב כרת, וחטאת, ומלקות [רמב"ם פט"ו ממ"א ה"ג]. ולרש"י דוקא בשהממשות איסור קיים, אבל כשנמוח האיסור בתערובת ההיתר, אז אפילו יש כזית בכדא"פ, טעם כעיקר לאו דאורייתא [רק בבו"ח כשנתערב אוכל באוכל, לכ"ע טעם כעיקר דאורייתא. אבל באוכל שנבלע בכלי י"ל דאף בבו"ח לאו דאורייתא, מדהו"ל נ"ט בר נ"ט [פרי מגדים י"ד בפתיחה לבו"ת]. ולרבינו אליהו בכל כזית בכדא"פ לקי בשאכל כזית מהתערובות, [עי' רלח"מ פט"ו ממ"א ה"א]:

סעיף טו

אכל אוכלין טמאין

או שתה וכו':

סעיף טז

ושתה משקין טמאין

דבאכל אוכלין טמאין כשיעור חצי פרס, או שתה משקין טמאין רביעית, ולא שהה באכילתו או שתייתו יותר מכדי אכילת פרס, נפסל גווייתו מלאכול קודש או תרומה עד שיטבול. או שתה וכו':

סעיף יז

ונכנס למקדש

ר"ל לחצר המקדש ועבד עבודה, והרי שתוי יין שעבד חייב מיתה בידי שמים ועבודתו פסולה. אבל בנכנס מהמזבח ולפנים ולא עבד עבודה, פטור ממיתה. ולרמב"ם [פ"א מביאת מקדש] חייב עכ"פ מלקות. ולראב"ד שם פטור גם ממלקות:

סעיף יח

ושהה

באמצע האכילה או השתייה:

סעיף יט

כדי אכילת פרס

אז מצטרף, דבאכל אוכלין או שתה משקין טמאין, נפסל גוויתו מלאכול קודש או תרומה. ובשתה יין ועבד, עבודתו פסולה, וחייב מיתה בידי שמים. אבל בשהה באמצע יותר מכדי אכילת פרס, לא נפסל גופו כשאכל טומאה, ואינו חייב מיתה, ולא פוסל עבודתו כשעבד שתוי:

סעיף כ
רבי אליעזר אומר אם הפסיק בה

שלא שתה כל הרביעית יין בבת אחת:

סעיף כא
או שנתן לתוכו מים כל שהוא

שנתן מעט מים בהיין:

סעיף כב
פטור

כשנכנס למקדש ועבד עבודה, פטור, דדרך שכרות בעינן. מיהו בשתה יותר מרביעית. אפילו לא שתהו כולו כאחת, או שנתן בו מעט מים, חייב מיתה, ופוסל העבודה [רמב"ם פ"א מביאת מקדש]. ולראב"ד שם בהך גוונא חייב רק מלקות:

סעיף כג
וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד

נ"ל דבהך מתני' וכמו כן בכולהו מתני' עד סוף פרקן, קמ"ל דאפשר דאיסור חל על איסור בין באכילות או בעילות, בג' אופנים, בכולל, מוסיף, או בת אחת:

סעיף כד
וביום הכפורים

דחייב ד' חטאות. משום חלב. ומשום שאכל קודש בטומאת הגוף. ומשום שאכל נותר. ומשום שאכל ביו"כ. וחייב גם אשם מעילות משום שמעל בהקדש כשאכלו. ואע"ג דבאוכל הקדש שאינו שוה כלום אין בו מעילה [פסחים דכ"ט], א) והכא מדהו"ל נותר אסור בהנאה. י"ל דהתם היינו שצריך שיהיה הקודש מצד עצמו שוה פרוטה אילו היה חולין. תדע דאל"כ מעילה בכל קודש היכא משכחת לה, והרי אסור בהנאה. ועי' [כריתות דכ"ג ע"א]. ואע"ג דבכל דוכתא אין איסור חל על איסור. אפ"ה חייב הכא על כל איסור קרבן, דמיירי שהיה כאן או כולל או מוסיף או בת אחת. כיצד. מתחלה כשנולדה הבהמה היה אסור רק חלבה. אקדשה חל איסור מעילה על החלב באיסור כולל, דמדאיתוסף איסור הנאה גם בכל גוף הבהמה, נכלל נמי בהך איסור גם הנאת אכילת החלב שימעול ג"כ כשאכלו, אף שאכילתו כבר אסור היה. ולהכי חייב קרבן מעילה כשאכל החלב, מלבד החטאת שהיה חייב באכילתו תחלה. וכשנטמא אח"כ האדם שאכלו, הו"ל תו איסור כולל, דמקודם שנטמא לא היה אסור באכילת בשר קודש טהור, והשתא שנטמא, נאסר גם בו, ומגו דנאסר בו, נאסר גם בהחלב הזה באיסור

טומאת הגוף, אף שכבר היה אסור מתחלה. וכשנעשה החלב הזה אח"כ נותר, הו"ל תו איסור מוסיף, דקודם שנעשה נותר היה החלב הזה עכ"פ מותר לגבוה, והשתא כשנתותר נאסר גם להקריבו לגבוה. ולהכי מדחל איסור נותר על החלב לאסרו לגבוה, חל נמי אהדיוט. חל ליה יו"כ הו"ל תו איסור כולל, דמדנאסר השתא זה האדם מלאכול כל מאכל שבעולם, נאסר גם בחתיכה זו:

סעיף כה

והוציאו בפיו

שהוציאו בפיו בשעת האכילה כדרכו מרה"י לר"ה. דאילו בהוציאו בפיו שלא בשעת אכילה, אין דרך הוצאה בכך ופטור [כשבת פ"י מ"ג]:

סעיף כו

חייב

דבליעתו היא הנחתו. ולפי מה דקיי"ל [א"ח תרי"א] דיש חיוב הוצאה גם ביו"כ, נקט שאם היה שבת, ר"ל דאם חל יו"כ בשבת, חייב ג"כ עוד ב' חטאות משום הוצאה, משום שבת ומשום יו"כ, דאיסור חל על איסור בשחלין שניהן בבת אחת, והרי כשקידש היום חלו שניהן כא':

סעיף כז

אמרו לו אינו מן השם

ר"ל אין חיוב חטאת זה משום שם אכילה, רק משום הוצאה, ולהכי לא חשבינן ליה, כמו דלא חשבינן שאר פעולה שעשה בשעה שאכל, כגון שהבעיר אש ביו"כ בשעה שאכל, וכדומה. ור"מ חשיב ליה, דעכ"פ באותו כזית חלב שאכל ובאותה פעולה כשהיתה בפיו, נתרבו חיובי החטאת. [אב"י ל"מ נ"ל להוסיף על דברי קדשו של ע"ר, דר"מ ס"ל דכיון דאינו חייב בהוציאו בפיו רק באוכל. ובדרך אכילה, א"כ בכה"ג שם הוצאה תלוי בעניין האכילה, ועי' מ"ש בס"ד שבת פ"י סי' ט"ו]:

סעיף כח

ונדה

יעקב בא על אמו והולידה בת, הרי הבת הזאת בתו, ואחותו מאמו, וב' האיסורין באין כא' כשנולדה. נשאה אחיו, [אב"י, מאב, דאי מאם, הרי הבת הזאת אחותו מאם, ואין קדושין תופסין בה] דאע"פ שהיא ממזרת, אפ"ה קדושין תופסין בה, ולהכי חזרה ונאסרה על יעקב משום אשת אחיו אף לאחר שיפקע ממנה איסור א"א מדהו"ל איסור מוסיף, דמתחלה לא היתה אסורה רק על יעקב, והשתא שנשאת לאחיו נאסרה גם לשאר אחיו.

ואי"ל הרי מתחלה ג"כ היתה אסורה לכל אחיו של יעקב משום ממזרת. ואע"ג דממזרת רק בלאו, והשתא נאסרה לאחיו משום אשת אח שהיא בכרת. עכ"פ הרי קיי"ל דגם חמור לא חל על הקל. י"ל דמיירי שיש ליעקב אח ממזר, שהיתה מותרת לו בתחלה, והשתא ע"י שנשאה אחי יעקב נאסרה גם להממזר. מת אחיו שנשאה, או גרשה, ונשאה אחי אביו של יעקב, הרי איסור אשת אחי אביו ואיסור אשת איש באין כאחת. ושניהן איסור מוסיף על האיסורין הקודמין, דאיסור אשת איש מוסיף, שנאסרה אכ"ע ע"י נשואין אלו כל ימי חיי בעלה. ואיסור אשת אחי אביו מוסיף, שנאסרה השתא לעולם ע"י נשואין אלו גם על אחי בעלה שהיתה מותרת להן בתחלה. חזרה ופרסה נדה, חל איסור נדה על כל האיסורין הקודמין ע"י איסור מוסיף, מדנאסרה השתא גם על בעלה. ולהכי כשבעל אותה יעקב אביה בנדתה בשגגת כולן, חייב ו' חטאות. אבל טפי מהנך ו' חטאות לא משכח"ל [מיהו כשבעלה במזיד והתראה אפשר שיתחייב שבע מלקיות, מדהיתה ג"כ ממזרת]:

סעיף כט

ואשת איש ונדה

יעקב היה לו בת ושמה דינה, ולבן היה לו בת ושמה לאה. נשא לבן את דינה, ויעקב נשא לאה, והוליד לבן מדינה בת יעקב בת, ושמה רחל. נשא ראובן בן יעקב את רחל, בת דינה אחותו, שהיא נכד יעקב. מת ראובן או גרשה, ונשאה אחיו של יעקב. חזר ומת אחיו של יעקב או גרשה, ונשאה אחי אביו של יעקב. חזרה רחל ופרסה נדה. א"כ כשבא עליה יעקב אז, חייב עליה ז' חטאות, (א) משום בת בתו, (ב) משום אחות אשתו, דהרי רחל ולאה אשתו, שתיהן הן בנות לבן, וכשנולדה רחל חלו ב' האיסורים כא' על יעקב, (ג) ומשום איסור כלתו דאתוסף עלה איסור קרובות לגבי כל אחי ראובן ע"י נשואין הללו, (ד) ואיסור אשת אחיו, (ה) ואיסור אשת אחי אביו, (ו) וא"א [שג"כ חלו ב' אלו כאחד], (ז) איסור נדה. וכל א' מאלו הז' האיסורים, מוסיף איסור עליה מבני אדם שהיתה מותרת להן תחלה קודם שחל האיסור ההוא כלעיל סי' כ"ח:

סעיף ל

אם עבר הזקן

אביו של יעקב, שבת בת בנו אסורה לו רק מדרבנן ותפסו קדושין:

סעיף לא

ונשאה

אחר שמת אחי אביו של יעקב:

סעיף לב
חייב עליה

יעקב:

סעיף לג
משום אשת אב

דמדאתוסף ברחל איסור להבן האחר של הזקן כשנשאה הזקן, נאסרה ג"כ על יעקב משום אשת אב. ואת"ל עכ"פ מה עדיף אותו בן של הזקן מיעקב, כמו דביעקב אי אפשר שיחול איסור אשת אב עליו מדכבר היתה אסורה עליו משום אשת אחי אביו גם קודם שנשאה הזקן, כמו כן אותו הבן של זקן כבר היתה האשה זאת אסורה עליו משום אשת אחי אביו גם קודם שנשאה הזקן, ואיך יחול על הבן ההוא איסור אשת אב בזאת האשה. נ"ל דמה"ט באמת הטעים הרמב"ם בפירושו וכתב כגון דאתיליד ליה בן קטן לסבא וכו'. ור"ל שנולד להזקן אותו בן, אחר מיתת אחי אביו. וא"כ תיכף כשיגדל זה הבן הקטן יחול עליו איסור אשת אחי אביו, ואיסור אשת אביו, ואיסור אשת איש בבת אחת. ואת"ל האיך יתחייב בה יעקב משום אשת אביו, הרי לא תפסי בה קידושין של אביו, מדהיתה אשת אחיו של הזקן, דהרי מחייבת ליעקב משום אשת אחי אביו. י"ל דמיירי שנפלה לפני הזקן ביבום. ואת"ל א"כ מותרת היא לזקן, ולמה תני עבר הזקן. י"ל דאף שמותר מדאורייתא ליבמה, עכ"פ אסורה לזקן מדרבנן מדהיא בת בת בנו, וגם מדהיא כלת בנו, מדנשאה ראובן בן יעקב. ואת"ל עכ"פ גם כלתו ממש היא להזקן, דהרי מחייבת ליעקב משום אשת אח, ולא תפסו בה קדושין להזקן. י"ל דמיירי שנשאת לאחיו של יעקב מאם ולא מאב, דאז אינה כלתו של זקן, רק אשת בן אשתו, ומותרת להזקן:

סעיף לד
ועל בת בת אשתו

דבבת אשתו אפשר שיתחייב ו' חטאות כמו שחייב לעיל בבתו. ובבת בת אשתו אפשר שיתחייב ז' חטאות כמו שחייב לעיל בבת בתו. כיצד. בת אשתו אפשר שתהיה אחותו. כגון שאביו של יעקב אנס או פתה אשה, וילדה לו רחל, ונשא יעקב אנוסת או מפותת אביו שמותרת לו [כאה"ע ט"ו ס"ה]. והרי רחל שילדתה האנוסה לאביו, היא (א) בת אשתו של יעקב. (ב) ואחיתו. (ג) חזר אחיו של יעקב מצד אם ונשא את רחל, הרי היא גם אשת אחיו. (ד) גרשה האח של יעקב או מת, ונשאה אחי אביו של יעקב, הרי נעשת גם אשת אחי אביו. (ה) וגם אשת איש. (ו) וכשפרסה נדה אסור ג"כ משום נדה, וכולן מוסיף, או בת א'. ונמצא כשבא אז יעקב עליה בשוגג חייב ו' חטאות. וכן בבת בת

אשתו, משכחת לה שתהיה אחות אשתו. כגון לבן שבא על בת לאה בתו, והוליד רחל. ונשא יעקב את לאה, נמצאת רחל (א) בת בת אשתו של יעקב. (ב) ואחות אשתו של יעקב. (ג) נשא בנו של יעקב מאשה אחרת את רחל, הרי היא ג"כ כלתו. (ד) מת בנו אי גרשה, ונשאה אחי יעקב. (ה) חזר גם זה ומת או גרשה, ונשאה אחי אביו של יעקב. (ו) והרי היא אשת איש. (ז) ונדה. נמצא כשבא יעקב עליה אז בשוגג, חייב ז' חטאות כמו בבת בתו לעיל. [ונ"ל דה"ה דהוה מצי למנקט כל הנך ז' חטאות בבת אשתו, כגון לבן שבא על לאה בתו והוליד רחל, ונשא יעקב את לאה, נמצאת רחל (א) בת אשתו (ב) ואחות אשתו של יעקב. (ג) נשא בנו של יעקב מאשה אחרת את רחל, הרי היא וכו', הכל כמו שזכרנו אצל בת בת אשתו. אלא דניחא ליה לתנא למנקט הז' חטאות אלו בבת בת אשתו, כדי שיהיה דוגמת ז' חטאות דלעיל. דלא משכח"ל רק בבת בתו, כמו שבארנו, ה"נ נקט דוגמתן בבת בת אשתו]:

סעיף לה

ונדה

כגון לבן בא על לאה בתו וילדה בת. נשא יעקב אותה בת, הרי לאה חמה אסורה על יעקב (א) משום חמותו. (ב) ומשום אחות אשתו. (ג) נשאת לאה לבן יעקב, הרי נאסרה שוב על יעקב משום כלתו. (ד) מת בן יעקב או גרשה, ונשאה אח של יעקב, הרי נאסרה שוב על יעקב משום אשת אחיו. (ה) מת גם זה או גרשה, ונשאה אחי אביו של יעקב, הרי חזרה ונאסרה משום אשת אחי אביו. (ו) והרי היא א"א. (ז) ופרסה נדה. נמצא כשבא יעקב עליה אז בשוגג חייב ז' חטאות. [כך פירשתי לדעת הר"ב ז"ל אמנם לא ידענא ל"ל להר"ב לתאר זה באופן איסור הרי הכל משכח"ל באופן המותר. כגון לאה ורחל אחיות, וללאה בת ושמה דינה, נשא יעקב את דינה, וראובן בן יעקב נשא את לאה, הרי לאה אסורה על יעקב משום כלתו ומשום חמותו, מתה דינה אשת יעקב, ונשא תחתיה את רחל אחות לאה הרי שוב נאסרה לאה על יעקב משום אחות אשתו**), שוב מת ראובן בן יעקב, ונשאת לאה לעשו אחי יעקב. שוב מת גם עשו, ונשאת לאה שוב לישמעאל אחי אבי יעקב, והיא עכשיו א"א ונדה, והרי כאן כל הז' חיובי כרת בכל נשואי ההיתר].

סעיף לו

וכן הבא על אם חמותו

כגון לבן בא על בת לאה בתו והולידה רחל, ונשא יעקב את רחל, נמצאת לאה אסורה על יעקב (א) משום אם חמותו (ב) ומשום אחות אשתו, דהרי לאה ורחל שתיהן בנות לבן. וב' איסורים אלו באין כאחת, כשנשא יעקב את רחל. (ג) נשאת לאה לבן יעקב,

הרי נאסרה נמי ליעקב משום כלתו, דהו"ל איסור מוסיף אאסורים הקודמין, מדנאסרה השתא גם לשאר בני יעקב שהיתה מותרת להם תחלה. (ד) מת בן יעקב או גרשה, ונשאת לאח יעקב, הרי נאסרה תו על יעקב משום אשת אחיו, והו"ל תו איסור מוסיף מדנאסרה ע"י נשואין זו לשאר אחיו. (ה) מת גם זה או גרשה, ונשאה אח אבי יעקב. הרי נאסרה תו על יעקב משום אשת אחי אביו, דהו"ל ג"כ איסור מוסיף, מדנאסרה בנשואין זו גם על שאר אחי אביו של יעקב. (ו) והרי היא אשת איש, דהו"ל איסור מוסיף, מדנאסרה אכ"ע. (ז) ופרסה נדה, דהו"ל מוסיף, מדנאסרה עי"ז גם אבעלה. נמצא כשבא יעקב אז על לאה בשוגג, חייב עליה שבע חטאות:

סעיף לז

ועל אם חמיו

לבן בן לאה בא על זקנתו חוה אם לאה, והולידה בת ושמה רחל. נשא יעקב את רחל, הרי לבן אביה הוא חמיו, ונאסרה לאה על יעקב (א) משום אם חמיו. (ב) ומשום אחות אשתו, דהרי לאה ורחל שתיהן בנות חוה. (ג) נשאת לאה לבן יעקב, נעשת ליעקב כלתו. (ד) מת בן יעקב ונשאה אח יעקב. הו"ל אשת אחיו. (ה) מת גם זה, ונשאה אח אבי יעקב, הו"ל אשת אחי אביו ליעקב. (ו) והרי היא א"א. (ז) ופרסה נדה, נמצא כשבא עליה יעקב בשוגג חייב ז' חטאות:

סעיף לח

ואם חמיו

חוה היה לה ב' בנות רחל ולאה, ובן א' ושמו לבן. ובא יעקב ונשא רחל, ואת בת לאה, ואת בת לבן, הרי חוה אסורה על יעקב. (א) משום חמותו. (ב) ומשום אם חמותו, מדנשא גם בת לאה. (ג) ומשום אם חמיו, מדנשא גם בת לבן בן חוה:

סעיף לט

אמרו לו שלשתן שם אחד הן

דמחד קרא נפקא כולהו, ולהכי אין חילוק חטאות ביניהן:

סעיף מ

אמר רבי עקיבא שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע באטלס

שוק שמוכרין שם בהמות ובשר,

סעיף מא

של אמאום

שם מקום:

סעיף מב

שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל

קמ"ל דאף שהיה הנשיא טרוד בנשואי בנו. והוא במקום המון שבשוק, וגם האב"ד הוה עמו, אפ"ה לא חשש ר"ע מלשאל מהם שם דינים אלו שאינם מצויים, בידעו בהן שבענוותנותן לא יקפידו עליו בזה. וקמ"ל נמי שהם ג"כ לא נתביישו שם במקום מפורסם לומר על כולן לא שמענו. ללמדך שבכל עסקיהם היה רק תורת ה' חפצם, ויראתו על פניהם [ואעפ"כ היו שאלותיו קצת מעניין עסקיהן, דבנשואין יברכו וצונו על העריות. להכי שאלן בדיני ערויות, ומדהלכו לקנות בהמה להכי שאלן נמי בדיני אבר המדולדל בבהמה, ומדרגילין לזבוח אז שלמי שמחה שאלן בשוחט ה' זבחים]:

סעיף מג

או אחת על כל אחת ואחת

אי בגופין מחולקין, הרי גם שמות מחולקין היו, ופשיטא דחייב ג' חטאות, ומה קמבעייא ליה. אלא כגון ראובן שבא על אמו לאה, והוליד ב' בנות, רחל ודינה. חזר ובא על רחל בתו והוליד שמעון, הרי כשבא שמעון על דינה, יש כאן משום אחותו, משום דדינה ושמעון שניהן בני ראובן. והיא ג"כ אחות אביו, משום שראובן ודינה שניהן בני לאה. והיא ג"כ אחות אמו, דהרי דינה ורחל ג"כ שתיהן בנות לאה. [כך הוא אוקימתא בש"ס, ובאמת הוה מצי למנקט באופן שרחל אם שמעון אינה ממזרת, ואפ"ה תהיה דינה אחותו, ואחות אביו, ואחות אמו. כגון שלאה היה לה בנים, ראובן ורחל, ובא ראובן על לאה אמו והוליד דינה. וחזר ובא על אחותו רחל הכשירה והוליד שמעון, הרי דינה לשמעון אחותו [מאב], ואחות אביו [מאם], ואחות אמו [מאם]. רק משום דבעי למנקט כל מיני אחוה, דהרי דינה היא אחות שמעון מאב ולא מאם. ודינה אחות ראובן מאם ולא מאב. ולהכי נקט נמי שרחל היא בת ראובן מלאה, כדי שתהיה דינה לרחל אחותה מאב ומאם, דהרי שניהן הם בנות ראובן ולאה, דקמ"ל דאפילו בכה"ג מבעייא ליה אם חל על אינך, אף דשוה לכל א' בחד צד]:

סעיף מד

ורואין אנו שהדברים קל וחומר

דמה בה' נדות שהן רק שם א', דהיינו לאו א', אפ"ה בעשאן בהעלם א' חייב ה', מכ"ש בשאלתך, שהן ג' לאוין מחולקין, אינו דין שיתחייב על כל א' וא'. מיהו הך ק"ו פריכא הוא דבנדות גופין מחולקין, משא"כ בשאלתו היה הכל גוף א'. [ולפעד"נ דאפ"ה הם שלמדו הק"ו לא פרכו הך פירכא, משום דטפי מסתבר לחלק בין החיובים משום דשמות

מחולקין ממה שנחלק משום דגופות מחולקין, דהרי לשמות מחולקין לא צריך קרא לחלק, משא"כ לגופות מחולקין צריך קרא [כריתות ד"ט א']. אשה לחייב על כל אשה ואשה. ומכ"ש אי נימא מה"ט דבבהמה דלא חשיבי, באמת לא אמרינן דגופות מחלקין. ועי' מ"ש לקמן סי' ס"ח]. אלא דבלאו הכי חייב בשאלת ר"ע ג' חטאות מדרבייה קרא, דאחותו יתירא כתיב:

סעיף מה

ועוד שאלן רבי עקיבא אבר המדולדל בבהמה

שנתלש רוב האבר ומעורה במקצת. דבנתלש כולו, הרי אבר מהחי של בהמה מטמא כנבילה.

סעיף מו

מהו

שיטמא כנבילה, מי הוה כנתלש לגמרי, והו"ל כאמה"ח, או לא:

סעיף מז

אמרו לו לא שמענו אבל שמענו באבר המדולדל באדם

דבנתלש לגמרי, הו"ל אמה"ח של אדם דמטמא כמת. מיהו הכא עדיין מדולדל הוא:

סעיף מח

שכך היו מוכי שחין בירושלים עושין

כשהוחלו בשחין רע, שאבריהן מתפרקין ונופלין:

סעיף מט

וחותכו

לאו משום טהרה חתכו המצורעין האבר, דהרי האבר עצמו בעודו מחובר קצת, טהור הוא, רק חתכוהו, כדי שלא יתמאסו בין חבריהם ברגל באבר המדולדל:

סעיף נ

עד שהוא מניח בו כשעורה

שאם יחתכו לגמרי, יטמא האבר להרופא שנוגע בהאבר בשעת פרישה:

סעיף נא

ותוחבו בסירה

סירה הוא קוץ, כמו בור וסירה גרמא ליה [סנהדרין מ"ט א']. ור"ל שבעוד האבר מחובר באדם קצת, תוחב האבר בקוץ התקוע בקרקע או בכותל. [כך כתב רש"י. ונ"ל דלהכי לא יאחז הרופא בידו את הקוץ שבו תחוב האבר, בשפה שהמצורע נתלש בכח מהאבר,

משום דאף שלא יתטמא הרופא עי"ז טומאת מגע, דהרי הקוץ אינו מקבל טומאה מדאינו מאכל אדם ולא כלי [עי' רמב"ם פ"א וב' מאוכלין]. עכ"פ אפ"ה לא אחז הרופא הקוץ בידו, דכשינתז המצורע ויתלש מהאבר, יהיה הרופא נושא את האמה"ח שמטמא במשא ואהל כמת כרמב"ם פ"ב מטו"מ ה"ג] ולרמב"ם בפי' משניות, סירה ר"ל רצועה, כמ"ש בני הגאב"ד דל"ב שליט"א בשמו. נ"ל דמצינו דוגמתו במשנה לבן הפוסק בסירה [בכורות דל"ח א'] דר"ל הרצועה, המקפת את בבת העין. מיהו לשון תוחב לא שייך ברצועה, דהול"ל קושרו בסירה]:

סעיף נב

והוא נמשך ממנו

ר"ל אחר שתחב הרופא האבר בקוץ. החולה נמשך והולך, ונתלש האבר מאליו:

סעיף נג

והלה עושה פסחו

גם החולה עושה פסחו, דמיירי שנתלש בכח בפעם א', שלא נגע בו האבר בשעת פרישה:

סעיף נד

והרופא עושה פסחו ורואין אנו שהדברים קל וחומר

דמה אדם שמקבל טומאה מחיים וגם יש בו טומאה בחייו מעצמו כשהוא זב או מצורע, אפ"ה אבר המדולדל בו טהור, בהמה שאינה מקבלת טומאה מחיים, דאין שום בעל חי מקטו"מ [כחולין ע"ה א'], וגם אין בגופה טומאה בחייה, מכ"ש שהאבר המדולדל בה טהור וכן מסקינן חולין [פ"ט מ"ז]:

סעיף נה

או אחת על כל אחת ואחת

דאע"ג דכבר שמעי' במשנה ב' האוכל חלב וחלב בהעלם אחד חייב רק א', התם אפשר לאוקמא דכולן מבהמה א', וקמ"ל הכא בגופים מחולקים דאינו כן:

סעיף נו

אמרו לו לא שמענו

אע"ג דכבר אמרו במ"ז דשמעו בבא על ה' נדות, שג"כ גופין מחולקין כי הכא, וחייב ה'. עכ"פ שמא יש לחלק בין אדם לבהמה [כלקמן סי' ס"ח]:

סעיף נז

אמר רבי יהושע שמעתי

ר"ל אף שכשאלתך ממש שלא נהנה ברבוי הפעולות לא שמעתי, עכ"פ שמעתי ענין

כיוצא בו כשנהנה ברבוי הפעולות, דהיינו באוכל מה' תמחויין, ולדידי אין אין חילוק בין נהנה או לא:

סעיף נח
באוכל מזבח אחד בחמשה

קודם זריקה, דאז יש בה מעילה:

סעיף נט
תמחויים

בה' מיני תבשיל:

סעיף ס
ורואה אני שהדברים קל וחומר

דמה מעילה שהכל זבח וגוף א' חייב ה', דתמחויין מחלקין גבי מעילה [דאע"ג דגבי שאר חיובי חטאת אין תמחויין מחלקין. מעילה שאני דחמירא, כלקמן במתני', וכן כ' הרמב"ם פ"ט משגגות ה"ג]. ה' זבחים ששחטן בחוץ דגופין מחולקין, מכ"ש שחייב על כל א' א':

סעיף סא
אמר רבי שמעון לא כך שאלן רבי עקיבא

דא"כ מה השיבו לו מאוכל, התם נהנה בכל אכילה ואכילה:

סעיף סב
ורואה אני שהדברים קל וחומר

דהרי במעילה הכל גוף א' ורק תמחויין נפרדים. וכ"ש מה' זבחים, ואפ"ה אמר תחלה עם ר"ג לא שמענו, מדיש להשיב על זה כמו שהשיב באמת ר"ע:

סעיף סג
אמר רבי עקיבא אם הלכה

שכך קבלת מרבך:

סעיף סד
ואם לדין

שכך אתה דן מק"ו ממעילה:

סעיף סה
שעשה בה את המאכיל כאוכל

המאכיל הקדש לחבירו, חייב המאכיל ולא האוכל על ידו:

סעיף סו
ואת המהנה כנהנה

במידי דלאו בר אכילה, ג"כ המהנה חייב ולא הנהנה על ידו. וה"ה דהוה מצי למימר דמעילה חמור, שחייב בה הנהנה כהאוכל.

סעיף סז
צירף המעילה לזמן מרובה

ר"ל ועוד חומרא יש במעילה שכשנהנה היום חצי פרוטה, ולאחר שנה חזר ונהנה חצי פרוטה, והכל בהעלם א', מצטרף שיהיה כנהנה בשוה פרוטה יחד, שחייב קרבן מעילה:

סעיף סח
שאין בו אחד מכל אלו

שאין בו א' מכל חומרות הנ"ל. וקיי"ל דבבהמות אין גופין מחלקין, ובאכל נותר מה' זבחים, בהעלם א' חייב רק חטאת א', וגם תמחויין אין מחלקין בין להקל בין להחמיר, דהיינו באכל ב' חצאי זיתים מב' גופין או מב' תמחויין מצטרף [כרמב"ם פ"ו משגגות. וי"א דגם בבהמה גופין מחלקין. ועמ"ש לעיל פ"ב סי' ל"ד]:

סעיף סט
מה הוא

שעשה הרבה תולדות שמאב א' בשבת זו, וחזר ועשה אותן התולדות עצמן בכל שבת ושבת שאח"כ, והכל היה בהעלם א', מה דינו. ותרתי שאל ממנו. (א) אם כל התולדות שעשה בשבת א' בהעלם א', מחשבו כאילו קצר וקצר בהעלם א', וחייב רק חטאת א', או דלמא דתולדות חלוקים הו"ל כאבות מחולקים וחייב על כל תולדה חטאת א'. (ב) עוד שאל, אם ימים שבינתים בין שבת לשבת הוויין כידיעה, וחייב על כל שבת ושבת לבד, או דלמא מדהיה הכל בהעלם א', מחייב על כל השבתות רק חטאת א':

סעיף ע
או אחת על כל אחת ואחת

ופליגי בש"ס רבה ורב חסדא, דלרבה. מירי שהיה ההעלם שגגת מלאכה וזדון שבת, ר"ל שלא ידע שמלאכות אלו אסורות בשבת אבל ידע כל פעם שהוא שבת, ועל זה שאל אם שבתות מחולקין כגופין מחולקין דמי או לא. אבל בשגגת שבת וזדון מלאכות, דהיינו שלא ידע שהוא שבת אבל ידע שמלאכות אלו אסורות, ידע ר"ע שפיר שימים שבינתיים, הויין כידיעה בינתיים, דחייב על כל שבת ושבת. ולרב חסדא, רק בשגגת שבת וזדון

מלאכות שאל אם ימים שבינתיים הוה כידיעה בינתיים. אבל בידע שהוא שבת ושגג במלאכות ידע ר"ע שחייב על כל שבת ושבת חטאת לבד:

סעיף עא

אמר לי חייב על כל אחת ואחת

פשט ליה אתרווייהו לחומרא, דחייב על כל תולדה ותולדה שעשה חטאת לבד, וכן לכל שבת ושבת.

סעיף עב

ומה אם הנדה

בבא אל ה' נשים נדות בהעלם א' שלא ידע שנדה אסורה, דוגמת שלא ידע שמלאכות זו אסורות בשבת, ועשאה וחזר ועשאה [ולרב חסדא הנ"ל תשובת ר"א היה מבא על נדה א' ה' פעמים, וטבלה ונטהרה ופרסה נדה בין כל ביאה וביאה ה' פעמים. דטבילות שבינתיים בנדה הוה כימים בינתיים בשבת. דאי בה' נשים נדות ממש, היכא מצי למפשט מזה, דנימא בשבת ימים מחלקין. דמה ימים שבינתים איכא בה' נדות]:

סעיף עג

שאין בה תוצאות הרבה

ר"ל שאין בה ענינים הרבה כשבת שיש בה אבות ותולדות, אבל נדה אין בה רק ביאה:

סעיף עד

וחטאות הרבה

נ"ל דר"ל שאין בה הרבה מיני חטאת, דבשבת לא לבד שיש לכל אב תולדה, אלא יש ג"כ הרבה מיני אבות, ויש ג"כ זדון שבת ושגגת מלאכה, או שגגת שבת וזדון מלאכה. משא"כ בנדה, א"א שיתחייב רק על מין פעולה א' דהיינו ביאה ורק בשחישב שביאה זו מותרת לו.

סעיף עה

שבת שיש בה תוצאות הרבה וחטאות הרבה

בש"ס גרסינן ומיתות הרבה:

סעיף עו

אינו דין שיהא חייב על כל אחת ואחת

מיהו מהך ק"ו לא מפשט רק בעשה מלאכה א' בשבתות הרבה דחייב על כל שבת ושבת, אבל בעשה בשבת א' תולדות הרבה שמאב א' לא מפשט מנדה, דהרי אין בנדה תולדות. רק מסברא קאמר שחייב גם בזה על כל תולדה חטאת לבד. [אב"י ולר"ח קבל

מניה ר"מ מר"א דבעשה מלאכה א' בשבתות הרבה, הוה ימים שבינתיים כידיעה, אבל בעשה וולדות הרבה מעין מלאכה א' בשבת א', לא קבל מניה, שיתחייב על כל א' [ש"ס]. והרמב"ם בפירושו תפס לפרש המשנה כשיטת ר"ח, וכ' בסוף, ואין כן הלכה, אלא הואיל ואין שם ידיעה בינתיים אינו חייב רק א', עכ"ל. וצע"ג הרי אמרינן בש"ס דקבלה מניה. אח"ז ראיתי ברמב"ם [פ"ז משגגות ה"ח] שכ' דדוקא בעשה מלאכות הרבה מעין מלאכה א' בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת. ותמה הרלח"מ. ע"ש. ול"נ שזה תלוי עם דבריו הקדושים בפירושו כאן, שע"כ היה לרבינו נוסחא אחרת בגמ'. וכבר רמז ע"ר נ"י על הלח"מ זה לעיל פ"ב סי' ל"ד, סי' ד' אות ב', ע"ש]:

סעיף עז

והנדה מוזהרת עליו

לפיכך חשיבה כל ביאה להיות כחטא אחר. ואף לרב חסדא לעיל דהכל מיירי באשה א', עכ"פ ב' בני אדם חוטאים בביאה זו, להכי חשיבה כל ביאה שתתחלק לחייב עליה לבד:

סעיף עח

אמר לי הבא על הקטנות

ר"ל בבא על ה' נדות קטנות [אב"י ולר"ח מה קטנות. קטנות דעלמא, גמ']:

סעיף עט

יוכיח שאין בהם אלא אזהרה אחת

שהרי הקטנה פטורה בבעלה בנדתה:

סעיף פ

אמר לי הבא על הבהמה יוכיח

שחייב על כל ביאה וביאה. ואע"ג שגם בהמה נהרגת, כדכתיב ואת הבהמה תהרוגו. עכ"פ אין הריגתה לעונש, דהרי אינה בת עונשין, רק משום כבוד החוטא, שלא יאמרו זו היא שנכשל בה פלוני [כסנהדרין פ"ז מ"ד]. [והא דלא קאמר שוטה וחרשית יוכיח. י"ל דאפשר שתתרפא. גם בעי למנקט בהמה שאין במינה בת חיוב כלל]:

סעיף פא

אמרתי לו בהמה כשבת

רצה לומר גם בבהמה אני מסופק בבא עליה הרבה ביאות אם חייב על כל א' וא'. ולעניין פסק הלכה עי' לעיל סי' ס"ח.

פרק ד

סעיף א
ספק לא אכל

מיירי דאיקבע איסורא. דהיינו שנודע לו השתא שבשעת אכילה היה שם איסורא וודאי, רק שלא ידע אם אכלו. כגון חלב ושומן לפניו, ומסופק אם אכל האיסור, וכדמסיק. חלב ושומן לפניו ותני והדר מפרש:

סעיף ב
ספק שאין בו

ר"ל או שהיה חתיכת חלב לפניו יותר מכזית. וסבר שהוא שומן, ומסופק השתא אם אכל ממנו כזית [רמב"ם פ"ח משגגות] [ולתוס' מיירי בב' חתיכות אחד כזית ואחד חציו, וקמ"ל דאף בס"ס חייב].

סעיף ג
שגג באחת מהן

נקט שגג, אגב משנה ב':

סעיף ד
ואין ידוע באיזו מהם עשה

כגון שעשה מלאכה בע"ש בין השמשות, דמדהיה בשעת כניסת שבת, הו"ל כאיקבע איסורא, מדיודע בוודאי שעבר עליו שבת, ומסופק אם עשה בו מלאכה, דמי שפיר לב' חתיכות לפניו:

סעיף ה
מביא אשם תלוי

ונקרא תלוי שכפרתו תלוייה עד שיוודע לו שחטא ויביא חטאת. ולולא מסתאפינא נ"ל דתלוי לשון ספק. כמו ועמי תלואים למשובתי, ר"ל מסופקים. וכן בלשון חז"ל פ"ק דפסחים מ"ה. תולין לא אוכלין ולא שורפין ר"ל מסתפקין, וכן שם מ"ז שורפין תלוייה עם הטמאה, ר"ל שטומאתה בספק. ה"נ ר"ל אשם שבא על ספק]. מיהו בהיה מסופק בשעת אכילתו אם הוא חלב או שומן. ואפ"ה אכלו, הו"ל מזיד ופטור מאשם:

סעיף ו
אינו מביא אלא אשם אחד

כגון שהיו לפניו הרבה חתיכות של היתר ושל איסור, ואכל ב' מהן. ואח"כ מסופק שמא שניהן היו חלב:

סעיף ז
אם היתה ידיעה בינתים

שנודע לו בין אכילה לאכילה שספק חלב אכל:

סעיף ח
כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת ואחת

אם היתה לו ידיעה וודאית בינתיים.

סעיף ט
כך הוא מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת

על ידי ידיעת ספק שבינתיים:

סעיף י
חייב

חטאת:

סעיף יא
על כל אחת ואחתי

כלעיל פ"ג מ"ב:

סעיף יב
מביא אשם תלוי על כל אחד ואחד

דשמות מחלקין גם באשם תלוי:

סעיף יג
חלב ונותר לפניו

וסבור דשניהן שומן היתר:

סעיף יד
רבי אליעזר מחייב חטאת

דהרי וודאי חטא:

סעיף טו

ורבי יהושע פוטר

דבחטאת כתיב אשר חטא בה, עד שידע במה חטא. ור"א ס"ל דמלת בה צריך לאשמעינן פרט למתעסק בשבת דפטור, דהיינו שהתכוון לחתוך תלוש וחתך מחובר, פטור, מדלא התכוון לאיסור. ואע"ג דמתעסק כבר שמעינן מדכתיב מלאכת מחשבת, עד שיתכוון לאותה מלאכה [כריתות די"ט ב']. י"ל דסד"א דהיינו דוקא בהתכוון לחתוך תלוש או מחובר זה, וחתך מחובר אחר, שלא התכוון לאותו גוף כלל, אבל בהתכוון לאותו גוף, רק שסבור שהוא תלוש וחתכו והרי הוא מחובר, סד"א שיתחייב, קמ"ל מלת בה, עד שיתכוון למלאכה האסורה, רק שישגג ויחשוב שהיא מותרת [תוס' שבת ע"ב ב']. והר"ב כ' שעכ"פ חייב אשם תלוי. אבל הרמב"ם פסק [פ"ח משגגות ה"ה] דפטור גם מאשם תלוי. ואילה"ק ממשנה א' אשתו ואחותו שבעל א' וחייב אשם תלוי. די"ל דבעינן אשם תלוי דומיא דחטאת דבכל מקום שאין חייב בוודאי חטאת אין חייב בספיקו אשם תלוי [כפ"ה מ"ב] וא"כ כמו שאינו חייב חטאת בוודאי, אם אינו יודע איזה וודאי שחטא, כ"כ בספק אינו חייב אשם תלוי אם אינו יודע על איזה ספק הוא מביאו. מיהו בחלבים ועריות אפי' מתעסק. בכל גוונא חייב לכ"ע, שהרי נהנה גרונו:

סעיף טז

אמר רבי יוסי לא נחלקו

ר"א ור"י:

סעיף יז

על העושה מלאכה בין השמשות

שבין שבת ליו"כ. דבזמן שהיה מקדשין ע"פ ראייה אפשר היה שיהיה חליי? סמוכים.

סעיף יח

שאני אומר מקצת מלאכה עשה מהיום ומקצתה למחר

דהו"ל כעשה חצי שיעור בזה, וחצי שיעור בזה. ואף דר' יוסי גופי' ס"ל [שבת ל"ד ב] דביה"ש כהרף עין. ואיך אפשר לחלק לזה ולזה עכ"פ איפשר שעשה מקצתה מקודם וקצתה אח"כ:

סעיף יט

או על העושה ואין ידוע מעין איזו מלאכה עשה

אם חרש או זרע, וכדומה:

סעיף כ
אף מאשם תלוי

[אב"י דלחטאת הוה ידיעה פחות מהראוי ולאשם הוה ידיעה יותר מהראוי]. והכי קיימא לן [רמב"ם שם ה"ה. ודלא כהר"ב. ועיי' רמל"מ שם ה"ב]:

סעיף כא
לא נחלקו על דבר שהוא משום שם אחד

כגון ב' נדות במטה ובעל אחת בשוגג, ואינו יודע איזה מהן בעל. ב' גפנים לפניו בשבת וחתך מאחד מהן, ומסופק מאיזה חתך:

סעיף כב
על דבר שהוא משום שני שמות

כגון שמסופק אם קצר או טחן. או שמסופק אם קצר חטין או שעורין. או שנתכוון לעשות זו ועשה זו [רש"י]:

סעיף כג
ורבי יהושע פוטר

[אב"י אפשר דר"ש לטעמי' דס"ל לקמן [פ"ה מ"ד ה' ו'] דב' שעשו חטא א' ואינן יודעין מי מהן עשאו, שניהן מביאין חטאת א', אלמא דמכח ממ"נ הו"ל כהודע אליו לגבי הפועל, ה"ה נמי באיכא ממ"נ מצד הפעולה מקרי הודע אליו. ולדידי' רק בב' שמות ס"ל לר' יהושע דפטור מדכתיב אשר חטא בה, עד שידע עכ"פ מין החטא]:

סעיף כד
לבנות ולקט שחורות

בש"ש אמרי' דבמתעסק, דהיינו שנתכוון לגוף זה ועשה בגוף אחר בין ממין א' בין בב' מינין, בין במין פעולה א', כגון לקצור מחובר זה, וקצר מחובר אחר, או שנתכוון לקצור, וטחן, בכל גוונא כיון שלא התכוון כמו שעשה, לכ"ע פטור. דהו"ל מתעסק. כי פליגי, בנתכוון לב' הגופים, לעשות זו תחלה ואח"כ השני, והלכה ידו על השני תחילה, ועשה בהיפוך, בתחלה השני ואח"כ הראשון, דלר"ש ור"ש שזורי אם משם א', דהיינו שב' הגופים הן ממין א', לכ"ע חייב, ולא אכפת לן שנתהפכו לו הפעולות ממה שהתכוון, אבל בב' שמות דהיינו שהן ב' מינים, בהא פליגי ר"א ור' יהושע. ור' (שמעון) [יהודה] ס"ל בין בב' שמות, דהיינו תאנים וענבים, בין אפילו בשם א', דהיינו שחורות ולבנות שהן מין א', פליגי ר"א ור' יהושע. ונקט תאנים וענבים שהן ב' מינים לרבותא דר"א, ושחורות

ולבנות שהן בעצם מין אחד, לרבותא דר' יהושע דאפ"ה פוטר. (ובמשנה שבש"ס גרסי' א"ר שמעון תמה אני וכו'):

סעיף כה
רבי אליעזר מחייב חטאת

מדנתכוון לשניהן:

סעיף כו
ורבי יהושע פוטר

מדנתהפך ממחשבתו:

סעיף כז
אמר רבי יהודה

ה"ג אמר ר"ש:

סעיף כח
תמה אני אם יפטר בה רבי יהושע

בגוונא דאמר ר' יהודה:

סעיף כט
אם כן למה נאמר אשר חטא בה

סתמא דמתני' מתמה על תמיהת ר"ש, א"כ דלא פטר בזה ר' יהושע, א"כ למה כתבה תורה או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה, דמשמע דווקא שיתכוון להחטא כפי שעשאו אז חייב חטאת. ומשני, פרט וכו':

סעיף ל
פרט למתעסק

דהיינו בין שהתכוון לאותה פעולת האיסור בגוף אחר, או שהתכוון לפעולת איסור אחר אפי' באותו הגוף. או שלא התכוון לפעולת איסור כלל, בכולם הו"ל מתעסק ופטור כשעשאה, וכמ"ש לעיל סי' כ"ד. ולר' יהודה אפי' נתהפך לו סדר הפעולות שהתכוון, נמי הוה בכלל מתעסק ופטור, והכי קיי"ל [עי' רלח"מ פ"א משבת ה"י].

פרק ה

סעיף א
ובעופות

בין בזה או בזה. וכן כולן בין בין קתני:

סעיף ב
ודם עיקור

נחירה היינו שתוחב סכין סמוך לנחירים בצואר הבהמה. וחותך משם באורך הצואר. ועיקור דהכא, ר"ל שחתך הסימנים ברוחב בסכין פגום, דטריפה משום עיקור שנעקרו הסימנים. ולא נשחטו:

סעיף ג
ודם הקזה שהנפש יוצאה בו

ר"ל שהקיז לבהמה, ויצא דם הנפש. והיינו דבתחלת הקזה יוצא דם בלי קלוח, והוא נקרא דם חבלה. ואח"כ כל זמן שמקלח בכח, הוא דם שהנפש יוצא בו. ונקרא דם הנפש. ואח"כ כשמתחלת הבהמה להתחלש ולמות חוזר הדם ושותת בלי קלוח. ולתוס' אכולה קאי, שבדם שחיטה או נחירה או עיקור או הקזה חייב, רק בדם שהנפש יוצא בו, והיינו כל זמן שמקלח. ולרמב"ם [פ"ו ממאכלות ה"ג] דוקא בהקזה, אבל באינך. כיון דחבל אותה במקום שתלוי החיות, בכל דם שיש בו אדמימות חייב:

סעיף ד
חייבים עליו

דבאכל כזית דם מהן, חייב כרת:

סעיף ה
דם הלב

לפי גרסת הספרים שלפנינו [ש"ס דכ"ב א] הא דקאמר הכא ואינו חייב על דם הלב כרת, היינו בהדם הבלוע בבשר הלב. דקמ"ל מתני' דאע"ג דיש בלב גידין הרבה מלאין דם, וכמו כן כל טחול גופה כולה דם, אפ"ה דינם כשאר דם אברים, שקודם שפירש מותר לגמרי, ולאחר שפירש או כשנצרר שם ע"י מכה, הוא בלאו ולא בכרת [כטור י"ד ס"ז]. אבל דם הכנוס תוך חלל הלב, ששואפתו הבהמה לשם בשעה שהנשמה יוצא ממנה כששוחטה, על זה הדם חייב כרת [וכן כתב רש"י ור"ב. ולתוס' [חולין קי"א א'] גם דם הנמצא בחלל הסמפונות של ריאה וכבד נמי מה"ט בכרת]. אמנם לרי"ף, ולרא"ש [פרק כל הבשר אות (כ"ד) [כ"ה]. וכ"כ לרמב"ם [פ"ו ממאכלות], הגירסא בש"ס להיפך, דמתני' מיירי בדם שבחלל הלב ובו פטור מכרת. ורב דקאמר בש"ס דחייב עליו כרת, היינו בדם הבלוע בבשרו. [ונ"ל דטעמייהו. דלדידהו לא דמי דם לב לשאר דם אברים. מפני שבלב מקור החיים, ודם שבלוע בו, הוא דם הנפש ודאי, כדכתיב כי דם כל בשר נפשו הוא.

משא"כ דם שבחללו, כיון ששואפת דם לחלל הלב גם קודם שיקלח דם הנפש, להכי משנתמלא הלב מאותו דם. אי אפשר שיבוא עוד לחללו דם שהנפש יוצא בו]:

סעיף ו
דם ביצים

דם ביצת זכר, אף שמלא גידי דם, אפ"ה דינו כשאר דם אברים [וכלעיל]. אבל דם הנמצא בביצי נקיבת העוף. י"א דאפי' בלאו אינו, דאסור רק מדרבנן. וי"א דמתני' בביצת נקבה מיירי, ורק שנמצא במקום הקשר דאז אסור בלאו. אבל שלא במקום הקשר אסור רק מדרבנן. וי"א דבנמצא בחלמון בלאו. ובחלבון אסור מדרבנן. וי"א דכשנמצא שלא במקום הקשר, אפי' הדם מותר. ונוהגים בכולן לאסור גם הביצה. [ועי' בטור וב"י י"ד ס"ו. ומה שהקשו רבעתו"ס דאי מתני' בדם ביצי זכר, היכי קאמר בש"ס אוציא דם ביצים שאינן מין בשר. נ"ל דברייתא זו וודאי בדם ביצי נקיבת עוף מיירי, אבל מנ"ל שהברייתא פירושא דמתני']:

סעיף ז
דם חגבים

מותר לגמרי רק כשכנסו בכלי ואינו ניכר שהוא מדגים וחגבים, אסור מדרבנן משום מראית עין [י"ד ס"ה ט']:

סעיף ח
דם התמצית

דם שמתמצה ושותת בשעת שחיטה או אח"כ:

סעיף ט
אין חייבין עליהן

ר"ל פטור מכרת, וחטאת, אבל הוא במלקות. [והא דהפסיק בדם דגים וחגבים. בין דם טחול ולב לדם התמצית. והרי הנך ג' וודאי דינן שוה והו"ל למסמכינהו גבי הדדי. נ"ל דנקט דם דגים וחגבים באמצע הנך שכולם בדם מכונס מיירי. לאשמעינן דגם בדם דגים וחגבים דוקא במכונס עכ"פ אסור, אבל בבלוע תוך בשרן אפי' לכתחילה מותר]:

סעיף י
רבי יהודה מחייב בדם התמצית

וקיי"ל כת"ק:

סעיף יא
רבי עקיבא מחייב על ספק מעילות

בספק נהנה מהקדש או לא:

סעיף יב
אשם תלוי וחכמים פוטרים

מדאין חייבין על שגגתו חטאת רק אשם מעילות, אין מביאין על ספיקו אשם:

סעיף יג
ומודה רבי עקיבא שאין מביא את מעילתו

ר"ל שא"צ לשלם קרן הממון שמעל בו:

סעיף יד
עד שתתודע לו

שוודאי מעל:

סעיף טו
אמר רבי טרפון מה לזה מביא שתי אשמות

דהשתא כשמסופק קאמרת שמביא אשם תלוי, ולכשיתוודע לו שחטא יחזור ויביא אשם מעילות וודאי:

סעיף טז
אלא יביא מעילה וחומשה

קרן הממון שנסתפק בו אם מעל, וחומש הקרן. ואע"ג שאינו יודע אם מעל, אפ"ה צריך להביא הקרן והחומש מיד, מדרוצה להתנות על האשם שכשחטא יהיה לאשם וודאי, וכדמסיק, והרי אי אפשר שיביא האשם וודאי אם לא ישלם תחלה הקרן והחומש [תוס' שבת ע"א ב]:

סעיף יז
ויביא אשם בשני סלעים

איל שנלקח בב' סלעים. דכל האשמות צריך שיהיו כל א' בן ב' שנים, ושיהיה שוה ב' סלעים, חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע צריך שיהיה בן שנה דוקא, ונקח אפי' בפרוטה:

סעיף יח
ואם ספק

ר"ל ואם תמיד אעמוד בספק:

סעיף יט
מביא על לא הודע

לפיכך יכול להתנות, אבל בכל חייבי חטאת א"א שיביא החטאת בספיקו בתנאי שהרי חטאת היא נקיבה ואשם הוא זכר. ותו דס"ל לר"ט דדוקא בחטאת צריך שידע קודם שיביא קרבנו שוודאי חטא. משא"כ באשם וודאי. ואנן קיי"ל דאשם נמי בעי ידיעה בתחלה:

סעיף כ
ואל יביא ספק מעילה במאה מנה

ואי"ל עכ"פ יביא אשם ויתנה, וכשיתוודע לו שוודאי חטא יביא הדמים. זה א"א וכלעיל סי' ט"ז:

סעיף כא
האשה שהביאה חטאת העוף ספק

שמסופקת אם ילדה מין חיוב או מין פטור, מביאה כבש העולה שחייבת היולדת, ומתנת עליו, שבאם לא ילדה יהיה לנדבה. אבל חטאת העוף מביאה בספק מגזירת הכתוב, רק שאינו נאכל מדרבנן, מדהו"ל כעין חולין בעזרה [כנזיר דכ"ט ב]:

סעיף כב
תעשנה ודאי

ויאכל לכהנים [אב"י הא בלא נודע לה שילדה עד לאחר מליקה קודם הזיית ומצוי דמה, גומר הזיית דמה ותשרף, ולא יאכל כדי שלא יאמרו חטאת העוף הבאה על הספק תאכל, ולקמן [פ"ו מ"ה] דמיירי להיפך שנודע לה שלא ילדה, לא הזכיר התנא הבבא אם נודע לה קודם מליקה, דאז הדין דתצא לחולין. ועי' רמב"ם [הל' פסוהמו"ק פ"ז הי"א]:

סעיף כג
שממין שהיא מביאה על לא הודע מביאה על הודע

שבין בוודאי בין בספק, מביאה לחטאת תור או בן יונה א'. מיהו דוקא בנודע לה קודם שנמלקה. אבל בלא נודע לה, אי"ל תביאנו בתנאי שאם יודע לה שילדה יהיה לחובתה הרי אסור להביא קדשים לבית הפסול, והרי זו נשרפת כסוף תמורה ואיך תתנה שיהיה לחובתה:

סעיף כד
רבי עקיבא מחייב באשם תלוי

לטעמי' במשנה ב', דמחייב אשם תלוי בספק מעילות:

סעיף כה
וזה מביא אשם תלוי

למ"ד דאינו חייב אשם תלוי עד שיהי' ב' חתיכות לפניו בשעת אכילי', דמצוות כתיב [כש"ס די"ח], א"כ הול"ל הכא דהשני פטור, דהרי כשאכל השנייה לא היה רק חתיכה א'. י"ל דמתני' ר"א היא, דס"ל דבאכל חלב כוי חייב אשם תלוי, דא"צ ב' חתיכות. ומה"ט רשאי נמי להביא אשם תלוי בנדבה [כפ"ו מ"ג] [אבל אי"ל דמיירי שאכלו שניהן ביחד, ובידי אדם אפשר לצמצם [כתוס' חולין כ"ח ב'], וראשונה ושנייה דנקט, לאו דוקא, רק ר"ל שבעוד שזה אכל זו בא אחר ואכל שנייה. ליתא, דעכ"פ לישנא דמתני' ובא אחר ואכל שנייה לא משמע הכי. מיהו קק"ל דאפילו נימא דמתני' ר"א היא, עכ"פ למה לא מקשי לעיל [די"ח] מהך מתני' להנך אמוראי דלעיל. וי"ל. אמנם אנן קיי"ל דא"צ חתיכה מב' חתיכות רק בדאיקבע איסורא סגי. דהיינו דכשידע שהיה כאן פ"א איסור, חייב אשם תלוי כשאכל החתיכה:

סעיף כו
רבי שמעון אומר שניהם מביאים אשם אחד

בשותפות, ומתנים שכל מי שאכל חתיכת הקודש, יהיה חלק חבירו בהקרבן מחול לו. ויביאו האשם בלי סמיכה, דמדצריך לסמוך בכל כחו, הרי אותו שא"צ לסמוך עביד עבודה בקדשים. וכיון דלא אפשר לא מעכב:

סעיף כז
רבי יוסי אומר אין שנים מביאים אשם אחד

דס"ל דלא מהני תנאי בקרבן שבא על חטא. והכי קיי"ל [רמב"ם פ"ח משגגות]. וקיי"ל נמי כחכמים דאין אשם תלוי בא כלל על ספק מעילה:

סעיף כח
חתיכה של חולין

ר"ל שומן של היתר:

סעיף כט
אכל את השניה מביא חטאת

אף שאינו יודע על איזה חתיכה נתחייב:

סעיף ל
אין שנים מביאים חטאת אחת

אבל אשם תלוי מביא כל א', דת"ק ר' יוסי היא. והכי קיי"ל [רמב"ם שם]:

סעיף לא
חתיכה של חלב וחתיכה של קדש

שומן המותר של קודש:

סעיף לב
מביא אשם תלוי

אפילו למאי דקיי"ל דאין אשם תלוי במעילות, הכא חייב משום ספק חלב. [אב"י ואפי' לר' יהושע דס"ל [לעיל פ"ד מ"ב] דאף דידע וודאי שחטא, אפ"ה פטור מאשם תלוי. י"ל היא הנותנת מדהחטא הוא ממ"נ לחיוב חטאת, ג"כ הוה ידיעה יותר מהראוי לחיוב אשם תלוי. משא"כ הכא דהספק הוא אם חייב אשם או חטאת. הו"ל כספק חיוב או פטור, להכי חייב] ולר"ע דס"ל יש אשם תלוי במעילות, יוצא הכא באשם א' ממ"נ, אי משום ספק חלב או ספק קודש:

סעיף לג
אכל את השניה מביא חטאת ואשם ודאי

חטאת משום חלב, ואשם מעילות משום קודש:

סעיף לד
רבי שמעון אומר שניהם מביאים חטאת ואשם

בשותפות ומתנים שמי שאכל החלב יהיה חלק חבירו מחול לו בהחטאת, ומי שאכל הקודש יהי' חלק חבירו מחול לו בהאשם:

סעיף לה
רבי יוסי אומר אין שנים מביאים חטאת ואשם

דלא מהני תנאי אפי' בב' קרבנות:

סעיף לו
מביא חטאת

דממ"נ אכל חלב:

סעיף לז
רבי עקיבא אומר מביא אשם תלוי

ר"ל אף אשם תלוי משום ספק מעילות. ולטעמי' אזל דמחייב אשם תלוי במעילות:

סעיף לח
מביא שתי חטאות

ודוקא שאכלן בב' העלמות, דבלא היתה ידיעה בינתיים. הו"ל כאכל חלב וחלב בהעלם א' שחייב רק חטאת אחד:

סעיף לט
וזה מביא אשם תלוי

ר"ל אף אשם תלוי צריך שיביא כל א' משום ספק מעילות:

סעיף מ
חתיכה של חלב וחתיכה של חלב נותר

דנותר ג"כ בכרת:

סעיף מא
מביא חטאת ואשם תלוי

חטאת, מדודאי חלב אכל, ואשם תלוי משום ספק נותר. דאיסור נותר חל על איסור חלב מדהו"ל נותר איסור מוסיף, דמעיקרא היה חלב הקודש מותר למזבח, ומדאיתותר נאסר גם למזבח:

סעיף מב
מביא שלש חטאות

ב' משום ב' אכילות חלב, וא' משום נותר. מיהו כשלא נודע לו בינתיים שאכל חלב, אינו מביא על ב' אכילות החלב רק חטאת א', כלעיל. והא דלא מייתי נמי אשם מעילות מדאכל קודש. י"ל דמיירי שלא היה הכזית נותר שוה פרוטה, והרי בכה"ג לא מעל. והא דתני לעיל [פ"ג מ"ד] באכל נותר דמביא ג"כ אשם מעילות מדאכל קודש. התם מיירי באכל בשר בהמה גסה שאינו מתקלקל כשנשתהה ונעשה נותר, ולפיכך הכזית שאכל עדיין שוה פרוטה, משא"כ הכא מיירי בבשר בהמה דקה שמתקלקל כשנשתהה. אי נמי התם מיירי בימות הגשמים שאין הבשר מתקלקל כשנשתהה, והכא מיירי בקיץ שמתקלקל הבשר כשנשתהה ונעשה נותר, ואינו שוה פרוטה:

סעיף מג
רבי יוסי אומר כל חטאת שהיא באה על חטא אין שנים מביאים אותה

אבל חטאת של מחוסרי כפרה, שאינה מובאת על חטא, באה בשותפות ובתנאי [כלעיל פ"א מ"ד]. ואנן קיי"ל דגם חטאת מחוסרי כפרה אינה באה בשותפות. [אב"י וקמ"ל אליבא דר' יוסי ה' בבות (א) במשנה ד' קמ"ל דאין ב' מביאין אשם א'. (ב) במשנה ה'

קמ"ל דאין ב' מביאין חטאת א'. והנך ב' הם האבות, ושאר הבבות הם התולדות מהנך ב', דנקט להו בדרך לא זו אף זו. (ג) במשנה ו' קמ"ל אף כשודאי אחד חייב חטאת ואחד אשם אלא שלא ידעינן מי חייב החטאת ומי האשם, אפ"ה אין הב' מביאין הקרבנות הללו ביחד. (ד) במשנה ז' קמ"ל אף דכל אחד חייב וודאי חטאת. אפ"ה אין שניהם מביאין אשם מספק ביחד. (ה) במשנה ח' קמ"ל אף דכל א' חייב חטאת בוודאי, אפ"ה אין מביאין ביחד גם חטאת שלישי מספק]:

פרק ו

סעיף א
יצא וירעה בעדר

כשאר חולין, מדהקדישו בטעות:

סעיף ב
וחכמים אומרים ירעה עד שיסתאב

ר"ל עד שיפול בו מום:

סעיף ג
וימכר ויפלו דמיו לנדבה

להביא בדמיו עולת נדבת צבור לקיץ המזבח [כתמורה פ"ג מ"ד]. דס"ל דמתוך שבבעת הפרשת הקרבן היה לבו נוקפו שמא חטא. גמר ומקדישו אף כשא"צ לו:

סעיף ד
הרי הוא בא על חטא אחר

דס"ל דמתנדב אדם אשם תלוי בכל יום:

סעיף ה
הדם ישפך

להנחל השוטף בעזרה:

סעיף ו
והבשר יצא לבית השרפה

ואפילו לר"מ לעיל דס"ל דהוו"ל כחולין, אפ"ה הכא שכבר נשחט, אין דינו כשאר חולין בעזרה שצריך קבורה, רק דינו כקרבן שנפסל שצריך שריפה:

סעיף ז
נזרק הדם

ואח"כ נודע לו (שחטא) [שלא חטא]:

סעיף ח
הבשר יאכל

מדבשעת זריקה עדיין מסופק היה אשם תלוי כשר הוא:

סעיף ט
והבשר יאכל

דס"ל דכלי שרת מקדשין הפסול ליקרב, וכל העומד לזרוק כזרוק דמי, והו"לנכנזרק הדם קודם שנודע לו:

סעיף י
אם עד שלא נשחט

נודע לו (שחטא) [שלא חטא]:

סעיף יא
יצא וירעה בעדר

ולא פליגי רבנן כלעיל, דהתם מדלבו נוקפו מספק גמר ומקדיש. אבל הכא עיקר סמיכתו על העדים, או על מחשבתו שסבור שוודאי חטא, ומדנודע השתא שטעה לגמרי, בטעות הקדישו:

סעיף יב
משנשחט הרי זה יקבר

דמדהקדיש בטעות הו"ל חולין בעזרה:

סעיף יג
הבשר יצא לבית השרפה

דמדנזרק הדם, מחזי כזבח פסול, להכי צריך שריפה. ואת"ל כיון שהפרישו לוודאי ונודע לו שלא חטא הקדש בטעות היא דאינו קדוש [כנזיר רפ"ה] והו"ל חולין בעזרה שדינן בקבורה [כשלהי תמורה] וכל הנקברים לא ישרפו כמבואר שם. י"ל כיון דעיקר טעם שלא ישרפו שמא יהנו מעפרן, א"כ הכא שנשרפין בבית הדשן, שם אע"ג שאין מועלין באפר דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו, עכ"פ איסורא איכא [כפ"ג דמעילה] ובדילי אינשי משם ואין לחוש שמא יהנה מעפרן:

סעיף יד
שור הנסקל אינו כן

כאשם תלוי:

סעיף טו
אם עד שלא נסקל

נודע לו שלא המית ישראל, או שהוזמו עדיו:

סעיף טז
עגלה ערופה אינה כן

כשור הנסקל:

סעיף יז
אם עד שלא נערפה

נודע מי הרגו:

סעיף יח
משנערפה תקבר במקומה

כשאר עגלה ערופה:

סעיף יט
והלכה לה

דהרי בשעת עריפה עדיין ספק היה, כדינה:

סעיף כ
ובכל שעה שירצה

דשמא חטא בחיוב כרת. וס"ל דא"צ חתיכה מב' חתיכות, וגם א"צ איקבע איסורא:

סעיף כא
אמרו עליו על בבא בן בוטי

מתלמידי ב"ש היה [כביצה ד"כ ע"א] וכ"כ ר"א [כתוס' נדה ד"ז ב']:

סעיף כב
שהיה מתנדב אשם תלוי בכל יום

לאו דוקא, דהרי בשבת ויו"ט אסור להקריב קרבן יחיד:

סעיף כג
חוץ מאחר יום הכפורים יום אחד

דהרי בחטא ביו"כ, כל היום מכפר, וכלקמן:

סעיף כד
אמר המעון הזה

נשבע בביהמ"ק:

סעיף כה
אלו היו מניחים לי הייתי מביא

מיד אחר יו"כ:

סעיף כו
אלא אומרים לי המתן עד שתכנס לספק

דבשלמא בשאר ימות השנה, דלמא אתמול אחר שהביא אשמו חטא. אבל יו"כ הרי כל היום מכפר, וכלעיל. לכן צריך להמתין יום שלם:

סעיף כז
פטורים

דכתיב מכל חטאותיכם לפני ד' תטהרו, והיינו חטא שנודע רק לה', אבל חטא שמחייבו קרבן וודאי, אינו מתכפר עד שיביא קרבנו:

סעיף כח
מי שבא על ידו ספק עברה

ספק כרת:

סעיף כט
פטור

מאשם תלוי:

סעיף ל
האשה שיש עליה חטאת העוף ספק

שולדה ומסופקת אם מין חיוב או פטור ילדה:

סעיף לא
מפני שמכשרתה לאכול בזבחים

שאם ילדה מין חיוב, אסורה מלאכול קדשים עד שתביא קרבנה, והרי אין יו"כ מועיל רק לכפר חטא:

סעיף לב
אם משנמלקה נודע לה

שילדה מין פטור:

סעיף לג
הרי זו תקבר

וא"ת מ"ש מאשם תלוי, דכשנודע לו לאחר זריקה שלא חטא, היה דינו לאחר שנודע כמו קודם שנודע, ויאכל [כלעיל מ"א], וה"נ הול"ל הכא דכשנודע לה לאחר שנמלקה שפטורה היתה, יהיה דינה כמקודם וישרף ככל חטאת העוף הבא על הספק [כרמב"ם פ"ז מפסוהמ"ק], ויהיה אפרו מותר בהנאה, והרי כשיקבר יהיה אפרו אסור בהנאה [כשלהי תמורה]. י"ל דהכא שאני, כיון דגם קודם שנודע היתה אסור באכילה מחשש שאינה קודש, להכי לאחר שנודע שפטורה היתה, דמי טפי לחולין בעזרה. להכי גזרו בה רבנן שתקבר ככל חולין שנשחטה בעזרה [כתמורה פ"ז מ"ד, ועמ"ש שם בס"ד. כך נ"ל פי' הגמ' [מכילתן דכ"ו ב']. ודברי רש"י, ור"ב דגריר אבתריה צ"ע. ועי' נזיר [דכ"ט ב'], ועי' מ"ש לעיל [פ"א מ"ד].

סעיף לד
המפריש שתי סלעים לאשם

שכך הדין של כל אשם, שיהיה איל בן ב' שנים, ושיהיה שוה לכל הפחות ב' סלעים, חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע, שהן כבש בן שנה, וסגי בשוה כל דהו:

סעיף לה
יפה שתי סלעים

בשעת כפרה. ואף שכשלקחו היה שוה רק סלע, בתר שעת כפרה אזלינן, ואדם מתכפר בשבח הקדש:

סעיף לו
והשני ירעה עד שיסתאב

דמדניקח בדמי אשם, אינו מקריבו עולה מבלי שיומם תחלה:

סעיף לז
ויפלו דמיו לנדבה

לנדבת צבור לקנות בדמיהן עולות לקיץ המזבח:

סעיף לח
לקח בהן שני אילים לחולין

על מנת לאכלן, וא"כ מעל. וחויב קרבן מעילה בב' סלעים, וחייב עוד החומש של ב' סלעים שמעל בהן, מלבד הקרן שצריך להשיב, וה"ל הקרן והחומש יחד י' זוזים, ב'

סלעים שהן ח' זוזים קרן, ועוד ב' זוזים לחומש מלבר, שחייב בעבור הב' סלעים שמעל בהן:

סעיף לט

אחד יפה שתי סלעים ואחד יפה עשרה זוז

דהיינו כפי הקרן וחמש שחייב:

סעיף מ

היפה שתי סלעים יקרב לאשמו

ר"ל בשביל אשם מעילות שנתחייב השתא מדמעל, דאע"ג שלא נהנה עדיין, וגם לא פגם, אפ"ה כל שהוציא הקדש לחולין א"צ פגם והנאה [כמעילה פ"ה מ"ד]:

סעיף מא

והשני למעילתו

ר"ל בעבור האשם שהיה חייב תחלה, ובעבור החומש שהיה חייב, מדקיי"ל שהחומש שייך להקרבן כשמעל בקרבן מזבח [כמעילה ד"ט. והר"ב פי' בהיפוך ממה שכתבנו, ודבריו תמוהין כמ"ש רמל"מ פ"ד ממעילות ה"ז בד"ה ודע]. דמדמעל במעות הרי הן חולין גמורים, ומה שהשביח המעות שלו הוא. אבל בלא היה שוה א' מהן י' זוז, חייב ליקח מהשוק איל ששוה י' זוז בעבור האשם שמעל בו, בהוספת חומש:

סעיף מב

אחד לאשם ואחד לחולין

שלקח בשני סלעים שהפריש לאשם, ב' אילים, א' לאשם שחייב וא' לאכילתו. נמצא שמעל רק בסלע. בין שלקח האשם ואח"כ החולין, או איפכא, או שלקחן שניהם יחד:

סעיף מג

יקרב לאשמו

לאשם שהיה חייב תחלה, שהרי לשמו ניקח וממעות שהופרש לו:

סעיף מד

והשני למעילתו

אם שוה השתא ב' סלעים יביאנו לאשם מעילה שחייב:

סעיף מה

ויביא עמה סלע וחומשה

דהיינו ה' דינרין, ויפלו לנדבת צבור. דהרי הכא מדקנה אחד לאשם, נמצא הבהמה האחרת שבח הקדש היא כולה, וצריך להחזירה כמו שהיא כולה להקדש ואינו יכול

לחשבה לתשלומיו, אבל יכול לחשבה לכפרתו להביאה בעבור אשם מעילה שחייב, דאדם מתכפר בשבח הקדש. ולהכי הואיל ואלו לא היה מועל בסלע זה, היה הדין שיפול לנדבה, וכדקיי"ל מותר אשם לנדבה. ה"נ השתא שמעל ישלם הה' דינרין לנדבה שמעל בה. והכא לא אמרינן כברישא דאם א' שוה י' זוז שיועיל לו להפטר מקרן וחומש שחייב. ליתא דממ"נ, אם זה שקנה לאשם שוה י' זוז פשיטא שא"א שיחשוב אותן ב' דינרין ששוה יותר מהראוי לתשלומי חיובו, דהרי השבח להקדש. דאע"ג דקיי"ל אדם מתכפר בשבח הקדש, עכ"פ הרי צריך לשלם הב' דינרין עם הגזילה, והרי אלו הב' דינרין ששוה הקרבן יותר ממה שחייב, הם בהאשם שקנה. ותו דהא דאדם מתכפר בשבח הקדש היינו בקנה אשם בסלע והוקר ושוה ב' סלעים, בתר שעת הקרבה אזלינן ויוצא בו. אבל הכא ששוה האשם שחייב יותר מב' סלעים מהיכא תיתא שיזכה בהן הוא לחשבון החומש שחייב. ותו כיון דסלע שמעל בו, מותר אשם היה, שדינן ליפול לנדבה לעולת קיץ המזבח, איך יהיה יכול לצרף החומש אל האשם. וכן אם השני שקנה לחולין שוה י' זוז, נמי אינו יכול לחשבן בעד הקרן וחומש שחייב, דהרי חייב ה' זוז לעולת קיץ המזבח מדמעל במותר אשם. וא"כ האיך יחשוב הקרן והחומש שחייב, בהאשם מעילות שמביא. [ועי' רמל"מ פ"ד ממעילה ה"ו]:

סעיף מו

לא יביאנה בנו אחריו

אפילו שגג הבן ג"כ בכרת, אפ"ה לא יביא חטאת זו לכפרתו, דחטאת שמתה בעליה היא ולמיתה אזלא [כתמורה רפ"ד]:

סעיף מז

ולא יביאנה מחטא על חטא

לאו על בנו קאי, רק על כל מפריש חטאת דעלמא:

סעיף מח

אפילו על חלב שאכל אמש לא יביאנו על חלב שאכל היום

מיהו בכה"ג אם הביא כיפר. אבל חטאת חלב שהקריבה בעבור דם שאכל לא יצא:

סעיף מט

שיהא קרבנו לשם חטאו

דמשמע, חטאתו ולא כשהופרש לשם חטא אדם אחר, כברישא. ומשמע נמי, חטאתו ולא כשהופרש לשם חטא אחר:

סעיף נ
מביאין מהקדש כשבה

ר"ל כשהפריש מעות ליקח כשבה לחטאת, רשאי ליקח בהמעות שעירה לחטאת. וכמו כן להיפך. דכל המחוייב חטאת יכול להביא כשבה או שעירה כמו שירצה:

סעיף נא
מהקדש כשבה ושעירה

ר"ל אי שעירה:

סעיף נב
תורין ובני יונה

ר"ל או בני יונה:

סעיף נג
כיצד

אב' בבות דסיפא קאי:

סעיף נד
הפריש

מעות לחטאת:

סעיף נה
יביא עוף

והמעות הנותר יהיה חולין. [ואע"ג דהמעות נתפס בקדושה, דהרי בשהפריש מעות לחטאתו ומת, ילכו לים המלח [כתמורה פ"ד מ"ב], וא"כ ה"נ אמאי השאר חולין, קדושה שבהן להיכן הלכה [כפסחים דל"ד ב']. נ"ל דשאני הכא דרבייא קרא, דכתיב בקרבן עולה ויורד שמביא חטאת, וכפר עליו הכהן מחטאתו [ויקרא ה' פ"ו ופ"י ופסוק י"ב], משמע ממקצת דבר שהפריש יביא חטאת, והיינו בהעני. דאף על גב דעני שהביא קרבן עשיר יצא [ולא להיפוך] ויוכל להביא שפיר כשבה או שעירה. היינו בדיעבד, אבל לכתחילה צריך קרבן עני דוקא]:

סעיף נו
יביא כשבה ושעירה

דכתיב בעשירית האיפה [שם] על חטאתו, משמע דבהעשיר יוסיף על הדמים, להפריש לעשירית האיפה, ויביא עוף, אע"ג דעשירית האיפה אינה מין דמים, כמו שיקריב

השתא. וא"כ כ"ש כשהפריש מעות לעוף והעשיר, יוכל להוסיף עליהן להביא כשבה, דשניהן מיני דמים. ולא אמרינן שהמעות שהפריש יפלו לנדבה:

סעיף נז

ונסתאבו

שהוממו:

סעיף נח

אם רצה יביא בדמיהן עוף

אם העני. דאל"כ עשיר שהביא קרבן עני לא יצא:

סעיף נט

הפריש עוף ונסתאב

והוא נעשה עני. ומיירי שיבש גפו וכדומה בחסר אבר, דאל"כ הרי אין תמות וזכרות בעופות [כתמורה פ"ו מ"ד]:

סעיף ס

לא יביא בדמיו עשירית האיפה

ה"ה לא כשבה ושעירה, רק נקט עשירית האיפה מדאין מנוי שיתעשר דאתעשר אל תאשר [כגיטין ד"ל ב']:

סעיף סא

רבי שמעון אומר כבשים קודמין לעזים בכל מקום

בכל מקום בתורה נזכר כבשים קודם לעזים:

סעיף סב

יכול מפני שהן מובחרין מהן

ויהיה הידור מצוה שיביא כשבה:

סעיף סג

ואם כבש יביא קרבנו לחטאת

[כויקרא ד' פכ"ז ופל"ב], דכאן הקדים שעירה לכשבה:

סעיף סד

תורין קודמין לבני יונה בכל מקום

בכל מקום בתורה הקדים תורים לבני יונה:

סעיף סה
האב קודם לאם בכל מקום

בכל מקום בתורה הקדים אב לאם:

סעיף סו
מלמד ששניהם שקולים

מדאורייתא:

סעיף סז
האב קודם לאם בכל מקום

מדרבנן ן[י"ד ר"מ]:

סעיף סח
מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו

דגם האם חייבת בכבוד בעלה מדמפרנסה. אבל בנתגרשה, אף דבעל חייב במצות טפי מאשה, אפ"ה שניהן שוין [ועי' הוריות פ"ג מ"ז]:

סעיף סט
אם זכה הבן לפני הרב

שלמד רוב חכמתו ממנו:

סעיף ע
מפני שהוא ואביו חייבין בכבוד רבו

להשיב אבידתו, ולפדותו משבי, ולהחיותו, ולפרוק משאו, בכל הני רב קודם לאב. ואם אביו ג"כ ת"ח אף שאינו רבו, אביו קודם בכל דבר שהוא צער הגוף. אבל בדבר שבממון, כהשבת אבידה, דוקא כשאביו שקול כרבו אביו קודם [ועי' ב"מ ספ"ב]. וכל זה ברב שלמדו בחנם. אבל במלמדו בשכר, אז אותו ששילם עבורו שכר הלימוד, אף שאינו אביו, הוא קודם לרבו בכל דבר [י"ד רמ"ב סל"ד]: